

GENÇ NÜFUSA GENEL BİR BAKIŞ

Raporu hazırlayanlar:

Helga Rittersberger-Tılıç
Kezban Çelik

Rapora katkı sunanlar:

Tuğba Adalı
Alanur Çavlin
Selen Örs-Reyhanoğlu
A. Sinan Türkyılmaz
Gökhan Yıldırım kaya

© Nüfusbilim Derneği

Nüfusbilim Derneği
Aziziye Mahallesi, Hava Sokak 25/1 Çankaya – Ankara
www.nd.org.tr

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının ya da tamamının çoğaltılabilmesi için Nüfusbilim Derneği'nden izin alınmalıdır.

Bu yayının basılması için gerekli mali destek Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından karşılanmıştır.

ISBN: 978-605-85586-4-9

Birinci Basım: Mart 2016

Grafik Tasarım:
Asya Fatma Bağcı

Baskı:
Elma Teknik Basım Matbaacılık Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312 229 92 65 • www.elmateknikbasim.com

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

02

GİRİŞ

04

KAVRAMSAL OLARAK
GENÇLİK

05

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

07

İSTATİSTİKLERLE GENÇLİK
DEMOGRAFİK YAPI

09

EĞİTİM

12

GENÇ İŞSİZLİĞİ
VE İSTİHDAM

13

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN
NEDENLERİ VE YOKSULLUK

15

GÖÇ VE GENÇLİK

16

EVLİLİK VE GENÇ
NÜFUS

18

ERGEN DOĞURGANLIĞI/CİNSEL
SAĞLIK VE ÜREME SAĞLIĞI

22

KATILIM VE ÖRGÜTLEME
(SİYASİ, SOSYAL KATILIM)

25

GENÇLERE YÖNELİK
KAMU HARCAMALARI

SINIRLI KAMU, GÜÇLÜ AİLE

26

GENÇLERİN GELECEĞE BAKIŞI

27

SONUÇ VE ÖNERİLER

30

KAYNAKÇA

Bugün dünyada 10-24 yaş arası 1,8 milyar kişi bulunmaktadır ve yeryüzü günümüze kadar en fazla sayıda genç insan sayısına erişmiştir. Günümüzde tüm dünyada her dört kişiden biri gençtir. Önümüzdeki 25 yılda bu oran dünyanın çoğu bölgesinde bir miktar azalacak olsa da, 2035'e kadar Avrupa dışındaki tüm bölgelerde yüzde 20'nin üzerinde, Afrika'da ise yüzde 30'un üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Genç ve gençlik kavramlarının tam olarak görüş birliğine varılmış evrensel tanımları henüz yapılamamıştır. Böyle bir görüşbirliğine varılamamış olunmasının en önemli nedenlerinin başında, gençlik çağının soyut bir kavram olmasının büyük payı bulunmaktadır. İnsanların çocukluk çağından, gençlik ve olgunluk çağına geçiş süreci, etkilerini yalnızca bireyin bedensel durumunda göstermez. Bunun yanında, psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok etkileri bulunmaktadır. Öte yandan, her çağın kendine özgü birtakım ayırıcı özellikleri bulunduğu da unutulmamalıdır. Söz konusu zorluk ve sınırlılıklarına rağmen gençliğin kapsadığı yaş aralığına ilişkin kabul gören tanımlar da mevcuttur. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); 10-19 yaş grubunu ergenlik, 20-24 yaş grubunu gençlik dönemi ve 10-24 yaş grubu bireyleri ise genç insanlar olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlar ise gençlik dönemini 15-24 yaş grubu olarak kabul etmektedirler. UNESCO, genç insanların değişen ve heterojen bir grup olduğunu ve genç olma tecrübesinin bölgelere ve ülkelere göre büyük değişiklik arz ettiğini vurgulamaktadır. Avrupa Birliği'nin bazı raporlarında ise gençler 15-29 yaş aralığındakiler olarak tanımlanmaktadır (Commission of European Communities, 2011).

Gençliğin tam olarak ne olduğu, neyi ifade ettiği konusunda sosyal bilimlerde de yerleşik bir yargı bulunmamakla birlikte biyolojik, sosyo-ekonomik ve her ikisini de dikkate alan daha dinamik tanımlar üretme çabası görülebilmektedir. Genel olarak insan yaşamının bir evresi, bir dilimi olarak ele alınsa da gençlik tanımının çok daha karmaşık, sosyolojik boyutlar içerdiği söylenebilir. Yaşın göreliliğinin ötesinde, sosyolojide var olan gençlik tanımları arasında belirli bir görüşbirliğinin olmaması da bu karışıklıktan kaynaklanmaktadır. "Biyolojik" olarak adlandırılabilir bir yaklaşıma göre gençlik belirli bir kültür ve çıkarlar çerçevesinde homojen bir "yarı-sınıf" olarak tanımlanabilmektedir. Özellikle hızlı dönüşüm gösteren ülkelerde ortak tarihsel ve kültürel deneyimler yaşayan gençler, bir önceki kuşaktan farklı biçimler altında güçlü aidiyetler geliştirebilmekte ve özerk aktör konumuna gelebilmektedir (Kentel, 2005). Sosyo-ekonomik değişkenlerden çok, yaş grubunun kendisi önemli bir değişken olarak öne çıkabilmektedir. Konuyu sosyo-ekonomik olarak ele alan yaklaşımlar ise gençliği sadece bir "kelime" olarak görmekte ve toplumsal sınıfların farklılığı içinde değerlendirmektedir. Biyolojik ve sosyo-ekonomik yaklaşımları dinamik olarak görmek ve daha kapsamlı bir tanımlama yapmak da olanaklıdır. Buna göre her genç kuşağın bir önceki kuşaktan farklı özellikler gösterdiğini, ancak bu farklı özelliklerin sosyo-ekonomik kategorilerle bağlantılı olarak geliştiğini varsaymak daha anlamlı olacaktır. Ergenlik çağına giren bir insanın büyüme krizine bağlı olarak kendini kabul ettirme ve tüm toplumsal dinamiklere açık olma arasında gidip gelen gerilimi, genç olmanın en ayırıcı özelliği olarak dikkate alınmalıdır (Kentel, 2005).

Tüm sınırlılık ve güçlüklerine rağmen genel olarak gençlik konusunun ve gençlerin gelecek ile bağ kurularak ele alınmakta olduğu söylenebilir. 10-24 yaş arası nüfus grubu olan genç insanların bir yandan nüfusun önemli bir kısmını oluşturması, diğer yandan bugüne ve geleceğe yatırım yaparak gelişme ve ilerlemesinin sağlanması açılarından; sağlıklı alışkanlıklarının ve uğraşlarının desteklemesi, riskli davranışlar yönünden güçlendirilmeleri, eğitim ve istihdam fırsatlarına eşit ve güçlü erişimlerinin artırılması, sağlık hizmetlerine ve tüm çalışanların sosyal güvenlik kapsamına erişimini sağlayacak

Çalışmaların yapılması bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Gençlere bugünden yatırım yapmak, gelecek nesillerin yaşamlarını iyileştirmek için yapılacak en iyi yatırım olarak görülmektedir. Genç insanlara sadece gelecek için değil, içinde bulunduğumuz dönemin de önemini kavrayarak, bugünü yok saymadan yatırım yapmak ise zorunluluktur.

Bu zorunluluğun temel nedenlerinden biri demografik gerçeklerle ve kalkınma dinamikleri ile ilgilidir. Nüfus projeksiyonlarına göre řu anda gençlik çağında olanlar doğurganlık hızlarının düşüşüne bağlı olarak yaşlandıkları vakit kendilerini destekleyebilecek nitelikte olan daha az genç kuşakla karşılaşacaktır. Demografik değişimin bir sonucu olarak uzayan ömür –artan yaşam beklentisi- nedeniyle daha uzun yaşayacaklardır; yine demografik değişimin bir sonucu olarak řu anda gençlik çağını yaşayan kuşak artan yaşlı nüfusu desteklemek zorunda kalacaktır.

Dünya gençlerinin çoğunluğu, demografik geçiş sürecini geç tamamlamış veya henüz tamamlamamış, eğitim ve sağlık sistemlerinin yetersiz kalitede olduğu, cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarının ve sağlığın yetersiz olduğu veya zor erişilebildiği, iyi iş imknlarının az ve gn yoğun olduğu düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadırlar. Öte yandan bu genç nüfus, kendi kendini yönetme, özgürlük ve fırsatlar konusunda kendinden önceki kuşaklara göre daha yüksek beklentilere sahiptir.

Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılması büyüme, doğurganlık ve ölümlülük düzeyleri, eğitim, sağlık göstergeleri, yoksulluğun azaltılması, yaş yapısı ve kırsal-kentsel dağılım gibi nüfus dinamiklerini etkilemekte ve yine bu dinamiklerden etkilenmektedir. Birçok düşük ve orta gelirli ülkede gerçekleşmekte olan demografik geçiş döneminin önemli sonuçlarından biri, üretken yaştaki, özellikle de 15-24 yaş aralığındaki nüfusun giderek artan yoğunluğudur. Böylece gençlik bir “fırsat mı”, yoksa “sorun/engel” mi olarak görülmeli ikilemi karşımıza çıkmaktadır. Birçok etmenli kalkınma dinamiğinin bu kadar sığ bir kapsamda değerlendirilmemesi gerekmektedir. Genç nüfusun fırsata dönüşebilmesi, eğitim, beslenme ve sağlık gibi alanlarda üretkenliğin ve yatırımların arttırılabilmesiyle bağlantılıdır. Nüfus ivmesi, azalan doğurganlık hızlarıyla birleştiğinde, işgücünü arttırarak ve toplumun üzerindeki bağımlılık yükünü azaltarak ekonomik kalkınmayı tetiklemek için eşsiz bir fırsat yaratmaktadır.

Genç nüfusun geleceğine ilişkin yapılan tüm öngörüler, genç nüfusun önümüzdeki yıllarda zirve noktasına ulaşana kadar artmaya devam edeceği yönündedir. Bu dönemde gençliğin ihtiyaçlarını karşılayabilen ülkeler, daha eğitilmiş ve sağlıklı nüfuslarıyla, daha üretken işgücüyle, büyüyen ekonomi ve dşen doğurganlık düzeyleriyle bu yüzyılın ikinci yarısında çok daha iyi bir konumda olma şansına sahip olabilecektir. Gençliğin ihtiyaçlarıyla ilgilenmeyen ülkeler ise zaman içerisinde artan doğurganlıkla ve genç ama bağımlı olan büyük bir nüfusa sahip olma riski ile karşı karşıyadırlar. Artan genç nüfusun eğitim ve sağlık hizmetlerine olan talebi artmaya devam edecektir. Mevcut zorluklar ve artan genç nüfusla daha da belirgin hale gelecek olan güçlükler gerekli becerilere sahip olmayan bir işgücü yaratma potansiyeline sahip olacaktır. Bu durumda olan ülkeler ise düşük değerli ekonomik faaliyetlerden ve zayıf büyüme oranlarından kendilerini kurtaramayacaktır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise tüm bu koşulları genç kadınlar ve ergen kız çocukları açısından iyice iinden çıkılmaz hale getirebilecektir (UNFPA, 2014).

Özellikle gençleri merkeze alan ve gençlerin katılımıyla politika geliştirmeyen ülkelerde, gençlere yönelik destek ve hizmetler yetersiz ve düşük nitelikli kalmaktadır. Bu nedenle böyle ülkelerde gençler daha büyük bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Genci sorun olarak görme ise suçlama ve suçu gence yükleme eğilimini kuvvetlendirmektedir. Demografik geçiş sürecini yaşamakta olan bir ülke olarak Türkiye’nin genç nüfusu yüksektir; hatta Avrupa’nın en genç nüfuslu ülkesidir. Bu dokümanda hem bugünün gençlerinin mevcut durumlarını anlayabilmek hem de gelecek için bazı öngörülerde bulunabilmek ve öneri geliştirebilmek için Türkiye’de yaşayan gençlere odaklanılmaktadır.

**Türkiye
Avrupa’nın
en genç nüfuslu
lkesidir.**

KAVRAMSAL OLARAK GENÇLİK

Yaşa bağlı toplumsal tabakalaşma bütün toplumlarda gözlemlenebilir bir olgudur. Bir kavram olarak “gençliği” tanımlamaya çalışan yaklaşımları “toplumsal inşacı” ve “toplumsal inşacı olmayan/özcü” yaklaşımlar şeklinde ele almak mümkündür. İlk yaklaşım, gençlik kategorisinin, toplumsal ve tarihi dinamikler tarafından kurulmakta olduğunu iddia etmektedir (Fornas ve Bolin, 1995). Bu anlayış, gençliğe atfedilen özelliklerin kültürel ve politik olarak kurulduğunu, bu yönü ile de değişken olduğunu belirterek özcü tanımlamalara karşı çıkmaktadır. Kültürel ve politik olarak inşa edildiğini kabul ederek; gençliğin cinsiyet, sınıf, etnik özellikler ve kültürel beğenilere göre çeşitlenen dinamik yönüne vurgu yapılmaktadır. Genç nüfusa sahip olmanın dış politikalarda özellikle çatışma dönemlerinde güç gösterisi olarak kullanılması ise ayrı bir ironi olarak göze çarpmaktadır.

Gençlik dönemini doğal bir evre olarak görmek ve gençliği bir geçiş kategorisi olarak ele almak ise toplumsal inşacı olmayan yaklaşımların temel kabulünü oluşturmaktadır. Gençliği, yetişkin olabilmek için uğranmak zorunda olunan bir dönem olarak görmek gençlerin homojen bir kategori olarak ele alınmalarına yol açmaktadır. Bu anlayışa göre; genç çocuk değildir ve henüz yetişkin de değildir. Bu hali ile geçiş sürecinde olandır (Jones & Wallace, 1992). Geçiş süreçleri ise genellikle “okuldan-işe”, “aile evinden-kendi evine”, “bağımlı kategoriden-bağımsız kategoriye” “çırak yurttaşlıktan-yurttaşlığa” (Marshall 1950; Hall ve Williamson 1999), “aile üyeliğinden-bireyliğe” geçişler olarak özetlenebilir. Gencin üretim araçları karşısındaki pozisyonu da belirgin değildir (Kongar, 1983). Kendine ait ailesi yoktur. Ücretli işe sahip olması şart değildir. Tam bir yurttaş değildir, başka bir deyişle seçebilir ama henüz seçilemez. Bu geçiş dönemi yaklaşımı ve kabulü ile genç insanların kalkınma politikalarının öznesi olarak alınmaması en önemli engellerden birini oluşturmaktadır.

Son yıllarda ise, bu iki temel yaklaşımın arasında yer alan, eğitimden istihdama geçişte gençlerin farklılaşan deneyimlerini hem politik-ekonomik, hem kültürel boyutlarıyla ilişkisel şekilde ele alan yaklaşımların gelişmekte olduğu görülmektedir (Brooks, 2007). Bu yeni yaklaşımda, psikolojiye, biyolojiye veya yapısal işlevlere indirgmeden (Lüküslü, 2009), gençliğin toplumsal olarak inşa edildiği ve genç insanları ayırtıran faktörler bulunduğu vurgulanır. Bunun yanında, gençlerin belirli ortak deneyimler etrafında nasıl gruplaştıkları da incelenmektedir.

Uzun yıllar gençlik, belki kısmen günümüzde de devam eden şekilde, eğitim ve istihdam odaklı olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, politika belirleyenler ile gençler arasında mesafe yaratarak gençlerin gereksinimlerinin yetişkinler tarafından belirlenmesine yol açmıştır (Chisholm, 2006). Ancak tüketim toplumu kavramının gelişmesi ve genişlemesine bağlı olarak gençleri merkeze alan çalışmalar son 30 yıldır artma eğilimine girmiştir. Bu çalışmalar akademik dünyada gençlerin ayrı bir kategori olarak görülmesine, eğitim-istihdam bağının dışındaki gençlik özelliklerinin de görünür olmasına katkı sağlamıştır (Blackman, 2005). Farklı gençlik gruplarının kültürleri ile ilintili tüketim kalıplarını ve kültürel çalışmaların doğasına uygun şekilde mikro ölçekli ve küçük girişimlerle gündelik yaşam içinde farklılaşan deneyimleri konu edinen çalışmalar çoğalmaya başlamıştır.

Yaşa bağlı bir kategori olarak gençlik kategorisinin kentleşme, sanayileşme ve uluslaşma ile ortaya çıktığını tespit ederek başlamak yerinde gözükmemektedir. Temel üretimin tarıma dayalı olduğu toplumlarda bugün anladığımız yaşa bağlı kategorilerin daha sade olduğu bilinmektedir. Aries’in (1960) çocukluğun tarihine ilişkin çalışması; gelirin temel kaynağının toprak olduğu tarım toplumlarında yaşa bağlı temel olarak iki kategori olduğunu, bu kategorilerin de çocuk ve yetişkinden oluştuğunu bize göstermektedir. Tarım toplumlarında bugün anladığımız anlamda bir çocukluğun olmadığı, çocukların “minyatür yetişkinler” olarak görüldüğü ve mümkün olduğunca kısa süren çocukluğun ardından yetişkinlik döneminin başladığı ve yetişkinlik süresinin de bugünkünden daha kısa olduğunu bilmekteyiz. Ortalama ömrün kısa olması, çocukluktan yetişkinliğe geçiş için bir ara dönem gerektirmemiş ve üretici kategoriye geçmek ile çocukluğun bitişi eş görülmüştür.

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte üretim modelinde yaşanan radikal dönüşüm, üretim sürecine katılmanın alt limitlerine ilişkin düzenlemeler üretmiş ve beraberinde zorunlu eğitimle birlikte uzayan bir çocukluk dönemini getirmiştir. Üretim biçiminin daha nitelikli ve eğitilmiş bir işgücü talep etmesi ise yetişkinlik için ara bir kategori olarak “gençlik” döneminin üretilmesinde etkili olmuştur. Böylece yetişkin olmayı, birey ve bağımsız olmayı bir kazanım olarak kurgulayan modern dünya içinde yaşa bağlı yeni bir kategori olarak gençlik dönemi ortaya çıkmıştır. Temel olarak “sanayileşme”, “kentleşme” ve “ulus devlet” pratiklerinin sosyal bir kurgu olarak gençlik kategorisini oluşturduklarını söylemek abartı olmayacaktır (France, 2007).

Üretim modelinde meydana gelen değişimin daha iyi eğitilmiş işgücü talebi ve eş zamanlı olarak ortaya çıkan ve gelişmekte olan ulus devletlerin koruyucusu ve taşıyıcısı olarak gördüğü bir kategori olarak gençlik dönemi; şekillendirilmesi, üzerinde çalışılması ve mevcut ve/veya ideal değerlerin üretilmesi ve aktarılması sürecinde gelişmiştir. Ulus devletlerin kurulma aşamasında gençlik; ulus devletler tarafından inşa edilen, ilerinin insan gücünü, geleceğin toplumunu simgelerken diğer taraftan yeni toplumları inşa eden önemli aktörlerden biri olarak görülmüş ve çift yönlü bir rol oynamıştır (Lüküslü, 2009: 20). Bu çerçevede henüz norm ve değerleri oturmamış, yetişkin olmaya hazırlanan bir grup olarak tarihsel toplumsal alanda yerini almış ve bir geçiş döneminin üyeleri olarak görülmüşlerdir.

Türkiye’de son 30 yıldır gençlik alanına ilişkin çalışmaların artmakta olmasına rağmen henüz bütünlüklü bir literatürün ve ülkede yaşayan gençleri temsil eden kapsamlı veri kaynaklarının oluştuğunu söylemek güçtür (Demir, 2012). Neyzi’ye (2001) göre üç ana dönemleştirmeden söz etmek mümkündür: i) Yeni kurulan ulus devletin emanet edileceği, değerlerin yaşatılacağı ve taşınacağı bir grup olarak görme (1923-1950 arası), ii) Gençliğin isyankar, düzen karşıtı, kamu huzurunu bozan bir grup olarak ele alındığı dönem (1950-80 arası) ve iii) Depolitize olma, parçalanma, suça veya kötü alışkanlıklara sürüklenme, hedefsizlik gibi temalar üzerinden ele alındığı dönem (1980-2000’li yıllar arası). Dönemleştirme ve tipoloji çalışmalarının yanı sıra son yıllarda Türkiye’nin genç nüfusunu temsil edecek şekilde tasarlanmış çalışmalar halen yetersiz olsa da artmaya başlamıştır (KONDA, 2011; Konrad Adenauer Vakfı, 1999; SETAV, 2012; Strateji-Mori, 2000; Şen vd., 2005; TESEV, 2005; TNS-Piar 2009; UNDP, 2008; Nüfusbilim Derneği ve UNFPA, 2007; Yaşama Dair Vakıf, 2007, Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Merkezi gibi).

2000’li yıllarla birlikte genç insanların kimlik algıları, aile ve arkadaş çevreleriyle ilişkileri, eğitim alanında, yetişkinliğe geçişle ilgili yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır (Eryüksel, 1987; Gizir ve Aydın, 2009; Taylor ve Oskay, 1995; Terzi, 2008; Yıldırım, 1997). Yine bu dönemde kültürel-psikolojik perspektiften yapılan çalışmalar ergenlik döneminde gençlerin farklılaşan deneyimlerini çalışmaya başlamıştır (Demir, 2007; Özdemir, 2009; Kağıtçıbaşı, 1996). Özellikle 1990’ların ortasından itibaren “İslami kimlikler,” “etnik kimlikler,” “toplumsal cinsiyet kimlikleri” temalarını araştıran sosyolojik çalışmaların sayısının arttığı da görülmektedir (Demir, 2012; Çelik ve Lüküslü, 2012; Alemdaroğlu, 2010).

TÜRKİYE’DE GENÇLİK

Avrupa’nın en genç nüfuslu ülkesi olarak Türkiye’de gençliğe ilişkin düzenlemelerin oldukça yüzeysel ve aynı zamanda dağınık olduğu görülmektedir. Anayasa’nın 58. maddesi gençliğe ilişkin mevcut bakışı özetleyen belgelerden birisidir. Modern gençlik politikası çerçevesinden bakıldığında bu madde gençliğe ilişkin pozitif, katılımcı ve aktif bir yaklaşım yerine pasif bir gençlik anlayışını sergilemekte ve gençleri desteklemekten çok korumayı öncelikli görmektedir (Değirmencioğlu ve Acar 2006). Gençliğe ilişkin düzenlemelerin izlenebileceği diğer bir önemli politika belgesi ise 5 yıllık kalkınma planlarıdır. Kalkınma planları, beş yıllık dönemler için

Anayasa'nın 58. Maddesi gençliğe ilişkin pozitif, katılımcı ve aktif bir yaklaşım yerine pasif bir gençlik anlayışını sergilemektedir.

hazırlanmakta ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda nasıl yönetileceğinin çerçevesini çizmektedir. Kalkınma planları incelendiğinde gençliğin ele alınış biçiminin yıllar içinde farklılık gösterdiği görülmektedir.

Planlarda, gençliğin ülke için önemi vurgulanmakla birlikte var olan sorunlara yönelik somut çözüm stratejileri genellikle görülmemektedir (Acar, 2008). Kalkınma planlarında, daha çok gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve gençlerin sportif faaliyetlere katılımının sağlanması gibi konular öne çıkmaktadır. Gençleri ilgilendiren konular bir bütün içinde yer almamakta ancak eğitim, sağlık gibi sektör raporlarında ele alınmaktadır. Ancak, özellikle cinsel kimlik, cinsel yönelim, seks işçiliği, cinsel eğitim, üreme sağlığı ve ergen gebeliklerle ilgili çalışmalar yakın dönemde ele alınmaya başlayan konular olup, kurumsal düzeyde de hak ettikleri ilgiyi görmemektedir. Bu konuların gençlik açısından önemi göz ardı edilemez olsa da bu raporda da ancak kısıtlı şekilde yer verilebilmektedir. Örneğin UNFPA Üreme Sağlığı koordinatörlüğü'nde 2014 yılı sonunda Türkiye'nin 7 ilinde gerçekleştirilmiş olan seks işçilerinin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili bilgi düzeyi, riskli davranış örüntüleri vb. üzerine odaklanmış çalışma, sayılan konular üzerinde yapılmış yeni ve değerli araştırmalardan biridir (UNFPA, 2015). Ergen kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanımı, doğurganlığı ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimine yönelik 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'ndan dikkat çekici bulgulara ulaşılabilmektedir. Benzer şekilde Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen'in (2012) çocuk yaşta evliliklere ilişkin makalesi de yakın dönemdeki çalışmalara örnek olarak sayılabilir.

Kalkınma planlarında, daha çok gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve gençlerin sportif faaliyetlere katılımının sağlanması gibi konular öne çıkmaktadır.

Hükümet programlarında da son bahsedilen hassas konuların dışarıda bırakıldığı, gençliğin daha çok eğitim, işgücü, demografik yapı gibi konular üzerinden ele alındığı görülmektedir. Son beş yılın hükümet programları incelendiğinde göze çarpan ilk noktanın gençliğin uyuşturucu maddelerden korunması olduğu görülmektedir. Hemen her hükümet programında madde bağımlılığı konusuna değinilmiştir. Hükümet programlarında gençliğin, toplumun geleceği olduğu düşüncesi sıklıkla vurgulanmakta ancak bu düşüncenin gerçekleşmesi için yapılması gerekenlerden söz edilmemektedir. Kalkınma planlarında olduğu gibi hükümet programlarında da öne çıkan unsurlar gençliğin boş zaman değerlendirmesi için gerekli altyapının oluşturulması ve eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılmasıdır (Acar, 2008).

Yakın döneme kadar Türkiye'de doğrudan gençlere hizmet sunmakla yükümlü olan tek kurum Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) günümüzde Spor Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılanmıştır. Bu yapılanma öncesi, kuruluş yasasında belirtildiğine göre, GSGM gençler için okul içi ve dışında sportif, sosyal, kültürel faaliyetler düzenlemekle yükümlü bir kamu kurumu idi. Gençlere ilişkin var olan bakışın doğal sonucu olarak GSGM, gençlere ilişkin düzenlemeleri spor ve boş zamanların değerlendirilmesi odağında ele almaktaydı. Bununla birlikte, 2012 yılında kabul edilen Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, Türkiye'nin gençlik adına yapılmış tek gençlik politikası niteliğindedir (Resmi Gazete, 2013). Bu belgede vurgulanan temel amaçlar arasında bulunan toplumdaki gençlik algısı, gençlerin sivil topluma katılımı, vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi ve kişisel ve sosyal gelişim devlet nezdinde yenilikçi bir yaklaşımın habercisidir. Bu noktada Avrupa Birliği (AB) üyeliğine endeksli değişim sürecinin gençlik ile ilgili düzenlemelere etkisi önemli olmaktadır. AB'ye tam üyelik hedefiyle hızlanan toplumsal dönüşüm çerçevesinde gençleri ilgilendiren konularda önemli değişimler yaşandığı bir gerçektir. Bu değişimlerden arasında öne çıkanlarda biri 1995'te yapılan değişiklik ile seçme yaşının 18'e düşürülmüş olmasıdır. Milletvekili seçilme yaşı sınırı ise Ekim 2006'da 30'dan 25'e düşürülmüştür. Milletvekili olma yeterliliği 25 yaşa indirilirken siyasi partilere üyelik gibi konular 18 yaştan sonra olanaklı kılınmıştır.

AB sürecinde atılan önemli adımlardan birisi de Ulusal Ajansın kurulmasıdır. Ulusal Ajans, gençlik politikalarını yapılandırma amacını taşımasa da gençlik alanında yer alan kurum, kuruluş ve STK'ların güçlendirilmesi yönünde iyi bir araç vazifesi görmektedir. Üyelik sürecine girmesiyle birlikte Avrupa Birliği'nin ilgili sosyal fonlarından yararlanma hakkını alan Türkiye'de giderek artan sayıda genç ve gençlik kuruluşu fon desteği almaya başlamıştır (Örneğin Erasmus Değişim Programı).

Bu girişimler olum ancak sınırlıdır çünkü biyolojik olarak olmasa da sosyolojik olarak uzayan gençlik dönemi nedeniyle bu grup daha da önemli bir yere sahip olmakta ve kapsamlı politika gereksinimini artırmaktadır. Nüfusbilimciler, ekonomik (işsizlik vb.) ve sosyo-kültürel faktörler nedeniyle, gençlerin, formel eğitimi tamamlama, işe başlama, bir aile kurma gibi çeşitli yaşam dönemeçlerine daha geç girdiklerini ifade etmektedirler. Aynı zamanda, yaşam boyunca sahip olunan toplumsal roller de giderek karmaşılaşmaya başlamıştır. Yaşam boyunca geçilen aşamalar giderek daha az doğrusal bir seyir izlemektedir; çünkü toplumlar daha önce sahip oldukları "garantilere" (iş garantisi, kapsamlı sosyal güvenlik sistemleri) sahip değildiler. Son olarak ise, geleneksel yaşam biçimleri giderek azalmaktadır ve farklı kişisel tercihler toplumlarda daha belirgin olmaya başlamıştır. Bireylerin yaşamlarını organize etme biçimi (eğitim, evlilik, kariyer planları gibi) standardize edilemez duruma gelmiştir (Acar, 2008).

Tüm bu koşullar altında Türkiye'de gençlere yeterince özenli davranılıp destek sağlandığını iddia etmek güçtür. Son yıllarda bir gençlik politikası benimsenmeye çalışılmış olmakla birlikte gençlerin, toplumsal yapıya aktif olarak katılmaları için koşulların sağlanması, kişisel gelişimlerinin sağlanması için eşit olanaklar tanınması ve her şeyden önce gençlerin tüm vatandaşlık haklarını kullanmalarının sağlanması anlamında bütünlüklü bir politikanın olmadığı görülmektedir.

İSTATİSTİKLERLE GENÇLİK

Gençlik hallerini etkileyen makro ve mikro etkenlerin olduğu ve bu kapsamda genci hem nesne hem de özne hali ile anlamaya çalışmanın önemliliğinden hareketle değerlendirme yapmak anlamlı gözükmektedir.

DEMOGRAFİK YAPI

Makro etken olarak ele alınabilecek nedenlerden ilki, **demografik yapıya** ilişkin olarak değerlendirilebilir. Türkiye demografik geçiş sürecinde olan bir ülkedir. Bir başka deyişle, yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğurganlık düzeyinin yenilenme seviyesi civarında sabitlendiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçilmiştir.

Her ülkenin tarihinde ancak bir kez yaşayabileceği çok önemli bir aşama olan "demografik fırsat penceresi"nin Türkiye için hala açık olduğu görülmektedir.

Her ülkenin tarihinde ancak bir kez yaşayabileceği çok önemli bir aşama olan "demografik fırsat penceresi"nin Türkiye için hala açık olduğu görülmektedir. Nüfus artış hızı düşerken çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi durumunda oluşan geçici demografik süreç anlamına gelen demografik fırsat penceresi, 15-24 yaş aralığında bulunan genç nüfus oranının yüzde 15'in üstüne çıktığı durumlarda gerçekleşen ve etkili bir biçimde değerlendirildiği takdirde sosyo-ekonomik açıdan ilerlemeye imkân sağlayan bir olgudur (UNDP, 2008). Her ülke için yaklaşık olarak 20-25 yıl süren bu fırsat penceresi dönemine Türkiye, 2000'li yılların başında girmiştir.

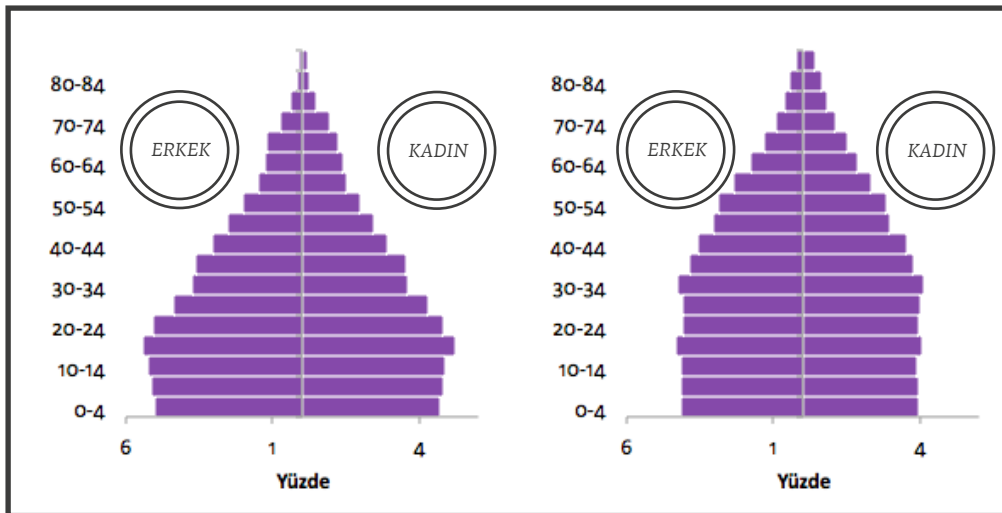
2025 yılına kadar süreceği tahmin edilen bu fırsat penceresinden etkin bir biçimde yararlanmanın yolu ise büyük ölçüde gençlere yönelik uygulanabilir ulusal ve bölgesel politikalar üretmekten geçmektedir. Ancak söylem bazında merkezi bir konumda bulunan gençlere yönelik, gençleri merkeze alan kapsamlı bir gençlik politikası Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana geliştirilebilmiş değildir.

Ekonomik olarak faal ve faal olmayan yaşlara göre nüfus üç kategoriye “çocuk” (0 - 14 yaşları), “yetişkin” (15 - 64 yaşları) ve “yaşlı” (65 ve üstü yaşları) ayrılmakta ve düzenlemeler de bu ayrımlar üzerinden yapılmaktadır. İçinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilecek kültürü henüz edinemeyen, bedenen olgunlaşmamış ve diğerlerine muhtaç olarak değerlendirilen ilk kategori “çocuk”; kendisine ve başta çocuklar ve yaşlılar olmak üzere bağımlı gruplara bakmakla yükümlü olan kişilerin bulunduğu kategori “yetişkin”; fiziki olarak gücünü kaybettiği için yoğun enerji harcamasını gerektirmeyecek üretim alanlarında faaliyet gösteren ya da tamamen düşkünleşen kişilerin yer aldığı son kategori ise “yaşlı” olarak tanımlanmaktadır. Bu ayrım içinde gencin bulunmadığını, bu anlamda net olarak tanımlanmış bir kategori olmadığını görmek gerekmektedir.

Türkiye nüfusunun yüzde 41’ini çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. AB-28 üye ülkelerinin genç nüfuslarının toplam nüfus içindeki oranı yüzde 12’dir.

Türkiye Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında genç bir nüfusa sahiptir. Türkiye nüfusunun yüzde 41,1’ini çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. AB-28 üye ülkelerinin genç nüfuslarının toplam nüfus içindeki oranı yüzde 11,5’tir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile kıyaslandığında, Türkiye yüzde 16,5 ile en yüksek genç nüfus oranına sahip iken, İspanya ve İtalya yüzde 9,9 ile en düşük genç nüfus oranına sahiptir. Yıllar içinde Türkiye’nin yaş yapısındaki değişimi izlemek için 2000 ve 2014 yılı yaş piramitleri incelendiğinde, 15-24 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranında 4 puanlık bir azalma olduğu görülmektedir. Ancak genç nüfus, artışındaki ivme azalıyor olmasına rağmen sayıca ve oran olarak az da olsa artmaya devam edecektir.

Nüfus Piramitleri, 2000 – 2014

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı ve 2014 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2014 verilerine göre; çocuk nüfus olarak tanımlanan “0-14” yaş grubunun toplam nüfus içindeki payının yüzde 24,6 **olduğu görülmektedir.**

GENÇ NÜFUSUN TOPLAM NÜFUS İÇİNDEKİ ORANLARI:

YIL	Toplam nüfus	Genç nüfus (15-24)	Genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (yüzde)
1940	17.820.950	2.568.914	14,4
1950	20.947.188	4.350.499	20,8
1960	27.754.820	4.607.042	16,6
1970	35.605.176	6.545.971	18,4
1980	44.736.957	9.016.986	20,2
1990	56.473.035	11.311.973	20,0
2000	67.803.927	13.899.621	20,5
2010*	73.722.988	12.545.094	17,0
2014 *	77.695.904	12.782.381	16,5
2023 **	84.247.088	12.726.667	15,1
2050 **	93.475.575	10.961.194	11,7
2075 **	89.172.088	9.023.521	10,1

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları; (*)TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi; (**)TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2013

Avrupa'nın en genç nüfuslu ülkesi olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu "demografik fırsat penceresinden" fayda sağlayabilmesi; gençlere sunulan nitelikli, kapsamlı ve içerici politikalar aracılığı ile olacaktır. Böylesi politikalar geliştirilmediğinde ise, demografik yapı bir engele dönüşmekte, sayısal çokluk yetersizlikleri haklılaştırmak için kullanılmaya başlanmaktadır. Eğitim, iş piyasası, sağlık hizmetlerine ulaşım, sosyal katılım ve toplumsal içerme araçları ve imkânları sayısal çokluk nedeniyle kaliteyi olumsuz etkilemekte ve böylece "merkezden-çevreye", "batıdan-doğuya", "erkekten-kadına" doğru artan eşitsizlik yaratmaktadır.

EĞİTİM

Yapılan çalışmalar gelişmiş ülke olmak ile ülke nüfusunun eğitim düzeyi arasında önemli bir ilişki olduğunu, ikisinin artışının paralel gittiğini göstermektedir. Artan eğitim, artan milli gelir anlamına gelmektedir. Yüksek eğitim oranlarına sahip olan ülkeler incelendiğinde aynı şekilde yüksek katma değerli üretimin de gelişkin olduğu görülmektedir. Eğitimli iş gücünün verimliliğinin yüksek olduğu ve yüksek nitelik gerektiren sektörleri geliştirdiği görülmektedir. Avrupa Birliği konuya dikkat çekmekte ve daha rekabetçi bir iş gücü yetiştirebilmek için yükseköğrenim görmüş nüfusun artırılması gerektiğinin altını çizmektedir.

TÜİK istatistiklerinden 15-24 yaş grubu tanımına en yakın olarak 14-24 yaş grubuna yönelik eğitim durumu bilgileri 2013 yılı için elde edilebilmektedir. Bu dağılım aşağıdaki tabloda verilmektedir. Buna göre gençlerin yüzde 83,7'sinin ilköğretim ve lise veya dengi okul mezunu olduğu görülmektedir.

TÜİK 2013 EĞİTİM İSTATİSTİKLERİ

Eğitim durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Okuma yazma bilmeyen	97.233	0,7
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1.195.687	8,7
İlköğretim mezunu ¹	7.604.876	55,3
Lise veya dengi okul mezunu	3.910.853	28,4
Yüksekokul veya fakülte mezunu	933.650	6,8
Yüksek lisans mezunu	14.262	0,1
Doktora mezunu	179	0,0
Toplam	13.927.672	100,0

2013 verilerine göre Türkiye’de “ne eğitimde ne de çalışma yaşamında” olan gençlerin oranı yüzde 36 ile OECD ülkeleri ortalamasının iki katıdır.

Liseye geçişle birlikte azalma eğiliminde olan okullaşma oranları “ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)” olan gençleri arttırmaktadır. NEİY, çoğu Avrupa ülkesinde 15 ve 25 yaş arası bu durumda olan gençler olarak tanımlanmaktadır (Eurofound, 2012: 20). NEİY durumunda olan gençler temel eğitim çağını tamamlamış ve işgücü piyasasında da yer almadıkları için eğitim ve istihdam politikalarının kapsamı dışında kalmışlardır. Türkiye gerek ILO gerekse OECD’nin tanımlamaları çerçevesinde yapılan araştırmalarda en yüksek NEİY oranına sahip ülke olarak ön plana çıkmaktadır (ILO, 2014; OECD, 2013). OECD’nin 2013 verilerine göre Türkiye’de NEİY oranı 35,89 iken, OECD ülkelerinin ortalaması 18,21’dir. Türkiye’de kadın NEİY’lerin çağ nüfusu (15-24 yaş) içindeki oranı (yüzde 38) erkeklerinkinden 22,5 puan daha yüksektir (Kılıç, 2014: 126).

**Türkiye’de
erkeklerin
kadınlardan daha
fazla üniversiteye
devam ettiği
görülmektedir.**

Üniversiteye devam eden öğrenci sayısı cinsiyete göre incelendiğinde, erkeklerin kadınlardan daha fazla üniversiteye devam ettiği görülmektedir. 2013/2014 öğretim yılında 664.284 erkek öğrenciye karşılık 583.909 kadın öğrencinin üniversiteye kayıt yaptırmıştır. Aynı öğretim yılında açıköğretime kaydolan devam eden erkek öğrenci sayısı 165.170 olup, kadın öğrenci sayısı ise 101.704’tür (TÜİK, 2015).

Ülkemizde gençlerin üniversite tercihleri genel olarak mühendislik, tıp, fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarında yoğunlaşmaktadır. Sanat ve spor bölümlerine ise yaratıcılık ve özel yetenek gerektirdiklerinden ve özellikle meslek kaygısı nedeniyle kayıt yaptıran öğrenci sayısı görece daha az olmaktadır.

Eğitim bir yandan istihdamla olan doğrudan ilişkisi diğer yandan gencin toplumsal alanda kendine edindiği yeri belirlemesi açısından bir diğer önemli makro etken olarak ele alınmalıdır. Gençlerin bir kısmı hiç eğitime katılamazken, bir kısmı zorunlu eğitimin çeşitli aşamalarında, bazıları ise zorunlu eğitimin sonunda eğitimden çekilmekte ya da çekilmek zorunda kalmaktadır. Okula devam etmeme/edememenin aile olanakları ile ilişkili önemli bir boyutu olmakla birlikte, bunda okulda sunulan eğitimin kalitesi de belirleyici olmaktadır. Genç; okulu sevmeyebilmekte, sıkıcı bulmakta ve okuldan uzaklaşabilmektedir. Okulda sunulan eğitim ve eğitimciler yaratıcı olmayan, ezberci, cezalandırıcı olduğu durumlarda, genç öğrenmeyi sevmemektedir (UNDP, 2008).

Son zamanlardaki uluslararası değerlendirmeler; Türkiye'nin, öğrencilerin öğrenme başarısı bakımından birçok benzer ülkenin çok gerisinde kaldığını göstermektedir. 400 bin öğrencinin katıldığı dünyanın en kapsamlı eğitim araştırması olan "Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı" (PISA, 2013) göre, Türkiye ortaöğretim kalitesinde 65 ülke arasında 44. sırada yer almıştır. Eğitim sistemi aktif birey yetiştirme önünde yeterince destekleyici gözükmemektedir. Bu durum, eğitimin tüm kademeleri (ilk-orta-lise-üniversite) ve türleri (mesleki-teknik ve normal eğitim) için geçerlidir..

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA'ya göre, Türkiye 2013 yılı itibariyle ortaöğretim kalitesinde 65 ülke arasında 44. sıradadır.

Eğitim sistemini yönlendirecek "okul-iş-piyasa" ilişkisi yeterince kurulamamış gözükmektedir. Türkiye'nin kısa, uzun ve orta vadede işgücü planlaması yapmaya gereksinimi vardır (UNDP, 2008). Arz-talep dengesi sağlanamamakta ve bu durum artan eğitilmiş genç işsizliğine yol açmaktadır. Yükseköğrenim görmek işsizliği engellemediği gibi, okul sonrası uzun süreli işsizlik gençlerin nitelikli bir iş bulmasını da zorlaştırmaktadır. Gençler (15-29 yaş grubu) için iş bulma kolaylığı, en kolaydan en zora doğru, yüksekokul mezunları, meslek okulu mezunları, ilkokul mezunları ve lise mezunları şeklinde gitmektedir. Bugün Türkiye'de ilkokul mezunlarının lise mezunlarına göre daha kolay iş bulabilmelerinin nedeni, daha düşük ücretlerle çalışmaya hazır olmaları ve enformel ve belirsiz iş sözleşmelerini kabule yatkınlıklarıdır (Ercan, 2011:7). Yakın dönemde yayınlanan nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiş bir çalışma, üniversite mezunları arasındaki "beyaz yaka" işsizliğine dikkat çekmektedir. Bu çalışma, üniversite diplomasının iş bulmaya ya da düzenli istihdama yetmediğini göstermesi ve eğitilmiş gençlerin prekarya (geçici, güvencesi olmayan koşullarda çalışanlar) saflarına katılma olasılığına işaret etmesi açısından çarpıcıdır (Bora, vd., 2011).

Türkiye'de ilkokul mezunlarının lise mezunlarına göre daha kolay iş bulabilmelerinin nedeni, daha düşük ücretlerle, enformel ve belirsiz iş sözleşmeleriyle çalışmaya razı olmalarıdır.

Eğitim sistemini yönlendirecek "okul-iş-piyasa" ilişkisi yeterince kurulamamış gözükmektedir. Türkiye'nin kısa, uzun ve orta vadede işgücü planlaması yapmaya gereksinimi vardır (UNDP, 2008). Arz-talep dengesi sağlanamamakta ve bu durum artan eğitilmiş genç işsizliğine yol açmaktadır. Yükseköğrenim görmek işsizliği engellemediği gibi, okul sonrası uzun süreli işsizlik gençlerin nitelikli bir iş bulmasını da zorlaştırmaktadır. Gençler (15-29 yaş grubu) için iş bulma kolaylığı, en kolaydan en zora doğru, yüksekokul mezunları, meslek okulu mezunları, ilkokul mezunları ve lise mezunları şeklinde gitmektedir. Bugün Türkiye'de ilkokul mezunlarının lise mezunlarına göre daha kolay iş bulabilmelerinin nedeni, daha düşük ücretlerle çalışmaya hazır olmaları ve enformel ve belirsiz iş sözleşmelerini kabule yatkınlıklarıdır (Ercan, 2011:7). Yakın dönemde yayınlanan nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiş bir çalışma, üniversite mezunları arasındaki "beyaz yaka" işsizliğine dikkat çekmektedir. Bu çalışma, üniversite diplomasının iş bulmaya ya da düzenli istihdama yetmediğini göstermesi ve eğitilmiş gençlerin prekarya (geçici, güvencesi olmayan koşullarda çalışanlar) saflarına katılma olasılığına işaret etmesi açısından çarpıcıdır (Bora, vd., 2011).

Kısa süreli eğitim, yaşamı çabuklaştırıp çalışma, evlilik, ebeveynlik gibi deneyimlerin erken yaşlarda yaşanmasına neden olmaktadır.

İyi bir eğitim almak başarılı olmayı garantilemez iken; yeterli eğitim almamış olmak çoğunlukla başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Kısa süreli eğitim, yaşamı çabuklaştırıp çalışma, evlilik, ebeveynlik gibi deneyimlerin erken yaşlarda yaşanmasına neden olurken, uzayan eğitim yetişkin olma deneyimlerini geciktirmektedir (Çelik,

2008). Gencin ise eğitim süresi kendi kararı olmaktan çok büyük ölçüde ailenin ekonomik, sosyal, kültürel sermaye düzeyine, bağımlı üye sayısına vb. bağlıdır. Koşullar ve seçenekler arasındaki ilişki nesilden nesile aktararak kırılması güç bir döngü olarak devam etmektedir (World Bank, 2012).

Eğitim sistemi içinde yetenek, beceri ve istekten ziyade not sistemi belirleyici olmakta ve bu belirleme genellikle ailenin karar ve önceliği ile şekillenmektedir. Gencin yaratıcılığını, dinamizmini açığa çıkaracak, özgürlükçü bir aile ve okul sistemi bu sürece dahil edilememektedir. Genci yeteneğine, niteliklerine, yatkın olduğu ve üzerine eğitim görmek istediği alanlara yöneltici bir destek programı genellikle okullarda yoktur. Yükseköğretimde devam edeceği bölümü seçen çoğunlukla ailedir. Seçim yapılırken; aileler gencin yetenek ve becerilerine uygun mesleklerden ziyade, piyasada iş bulma olasılığı olan, prestij ve saygınlığı yüksek ve para kazandırıcı mesleklere yönelmektedir.

GENÇ İŞSİZLİĞİ VE İSTİHDAM

Artan genç işsizliği karşısında, “Avrupa 2020 Strateji Belgesi,” eğitimin ve özellikle mesleki eğitimin önemini ve gençlerin sosyal politikalarda öncelik olarak ele alınması gereğini vurgulamaktadır (European Commission, 2010). ILO’nun 2010’da yayınladığı rapor, 15-24 yaş arasındaki gençlerin işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranla daha çok yükseldiğini vurgulamaktadır. Türkiye açısından da eğilim aynıdır, başka bir deyişle genç işsizliği oldukça yüksektir.

15-24 yaş grubunun işgücü durumu

	TOPLAM	ERKEK	KADIN
İşgücü (bin)	4 789	3 166	1 622
İstihdam (bin)	3 930	2 639	1 291
İşsiz (bin)	858	527	331
İşgücüne dahil olmayan nüfus (bin)	6 936	2 700	4 236
İşgücüne katılım oranı (%)	41	54	28
İstihdam oranı (%)	34	45	22
İşsizlik oranı (%)	18	17	20

Kaynak: TÜİK, 2014 İşgücü İstatistikleri, yıllık veriler

2014 TÜİK İşgücü istatistiklerine göre Türkiye genelinde 15-64 yaş grubu için işsizlik oranı yüzde 10,1’dir. 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı ise 2014 yılında yüzde 18’dir. Genç işsizlik oranı erkeklerde yüzde 17, kadınlarda ise 20 düzeyindedir. Ülkemizde 2014 yılında genç erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 54 iken genç kadınlar da ise yüzde 28’dir. 2013 istatistiklerine göre ise yükseköğretim mezunu gençlerin işsizlik oranı ise 2013’te yüzde 29,3 iken bu oran lise ve dengi meslek okul mezunu gençlerde yüzde 20,2’dir. Yükseköğretim mezunu genç erkeklerin işsizlik oranı yüzde 23,4 iken, genç kadınlarda bu oran yüzde 34,4’ye yükselmektedir.

Türkiye genelinde 2013 yılında hizmet sektöründe istihdam edilenlerin oranı yüzde 50, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin oranı yüzde 26,4, tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranı ise yüzde 23,6 olarak tespit edilmiştir.

Sektörlere göre gençlerin istihdamı incelendiğinde ise gençlerin yüzde 47,8'inin hizmet, 31,5'inin sanayi, 20,7'sinin ise tarım sektöründe istihdam edildiği görülmüştür. 2013 yılı rakamlarına göre genç erkekler tarım dışı sektörlerde, genç kadınlar ise tarım sektöründe ağırlıklı olarak istihdam edilmektedirler (yüzde 14 fark bulunmaktadır).

İşgücü istatistikleri, 15-24 yaş grubunda olan kadınların aynı yaş grubundaki erkeklere göre eğitimde olma şansının daha düşük, çalışma yaşamında yer alma şansının çok daha düşük ve ne eğitimde ne de çalışma yaşamında yer alma olasılıklarının ise çok daha yüksek olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bir işte çalışmayan genç erkeklerin çoğu kendilerini işsiz veya en azından bir bakıma çalışabilecek durumda kişiler olarak tanımlarken, tüm genç kadınların yüzde 28 gibi yüksek bir oranı - muhtemelen genç ev kadını veya "ev kızı" olmak üzere - ev işleri yaptıklarını ve dolayısıyla işgücü dışında yer aldıklarını belirtmektedir. Genç kadınların işgücüne katılımı düşük kaldığından, ne işte ne de eğitimde olan kadın sayısının, toplam kadınlara oranla, yaşları 24'e doğru arttıkça yükseldiği, ne işte ne de eğitimde olan erkek sayısının ise toplam erkeklere oranla yaşları 24'e doğru arttıkça düştüğünü görmekteyiz. Ayrıca, "kişisel nedenlerle" işgücü dışında kalan genç kadın sayısı bu durumda olan erkek sayısından daha yüksektir. Bunun bir nedeni de genç kadınların evde başka aile üyelerine bakma durumları olabilir. Eğitime devam eden, çalışma yaşamında yer alan ve hem eğitim hem çalışma yaşamının dışında olan genç erkek ve kadınların oranlarının, bölgelere, kırsal-kent ayrımına ve toplumsal gruplara göre önemli farklılıklar gösterdiği bilinmektedir.

**15-24 yaş
grubunda kadınların
erkeklere göre "ne
eğitimde ne de
çalışma yaşamında"
yer alma olasılıklarının
çok daha yüksektir.**

Eğitim düzeyi; işgücüne katılım oranlarını, istihdamda ve mesleklerde cinsiyet ayrımlarını doğrudan etkilemektedir⁺. Bu durum, genç kadınların evlenme ve çocuk doğurma gibi davranışlarını da etkilemekte ve gençlikten yetişkinliğe geçişi, hayat boyu kalıcı etkisi olacak bir sürece dönüştürmektedir (World Bank, 2012). Türkiye işgücü piyasasına kadınların katılımı kısıtlıdır. Bu durum, işgücü piyasasında köklü bir sorunu yansıtmakta ve sanayileşmiş ülkeler ile Türkiye arasında en önemli farklılıklardan bir tanesini oluşturmaktadır. Kadınların işgücüne katılmada veya istihdamda kalma isteksizliğinin arka planında, geleneksel toplumsal değerlerin önemli bir rol aldığı bilinmektedir.

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE YOKSULLUK

Dünyada gençler arasında işsizlik, coğrafi farklılıklar göstermekle birlikte genelde artış eğilimi içindedir. Yapılan çalışmalar gençlerin yetişkinlerden iki, üç hatta dört kat daha fazla işsizlik oranına sahip olduğunu göstermektedir. Gençlerin ilk kez iş arıyor olmaları, çalışma yaşamına dair deneyim eksiklikleri, 'son giren ilk çıkar' anlayışının yarattığı ekonomik kriz dönemlerinde işten çıkarılmalarının kolay oluşu, gelişen ileri teknolojinin daha az işgücü gerektirmesi, gençlerin beklentilerinin yüksek olması gibi nedenler temel olarak bu yapısal durumu açıklamak için

Genç işsizliğinin nedenleri arasında gençlerin ilk kez iş arıyor olmaları, deneyim eksiklikleri, kriz dönemlerinde işten çıkarılmalarının kolay oluşu, gelişen ileri teknolojinin daha az işgücü gerektirmesi ve gençlerin beklentilerinin yüksek olması sayılabilir.

⁺ Genç olma halini etkileyen/belirleyen hususlardan bir diğeri toplumsal cinsiyet ile ilişkili gözükmektedir. Genç denince akla gelen genellikle "erkek" tir (Cloward & Ohlin, 1960; Cohen, 1955, 1972; Corrigan, 1979; Hall & Jefferson, 1976; Hebdige, 1979; Robbins & Cohen, 1978; Willis, 1977; Whyte, 1955; Young, 1971). Kızlar ve erkeklerin okullaşma düzeylerinin yüksek olduğu gelişmiş ülkelerde yapılmış çalışmalarda, genç kadınların ve erkeklerin işgücüne katılımı ve mesleki dağılımı için cinsiyet ayrımında sonuçlar üretilmektedir. Bu çalışmalardan bazılarında, cinsiyet ayrımlarının eğitim sürecinde başladığı ve bunun bir sonucu olarak, genç kadınların daha düşük statülü işlerde ve mesleklerde yoğunlaştığı belirtilmektedir (Gundert ve Mayer, 2012). Kızların okullaşma oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, bu durum, gençlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde toplumsal cinsiyet açısından eşitsizliklere yol açmaktadır.

kullanılmaktadır. En çok değinilen neden de eğitimlerinin düşük olması ve/veya eğitimlerinin işgücü piyasasının gerektirdiği nitelikleri karşılamıyor olmasıdır. Çalışan gençler de sıklıkla kısmi süreli, geçici, kısa süreli veya mevsimlik istihdam şeklinde çalışmaktadırlar.

Türkiye’de gençlerin işsizlik oranı nedene göre incelendiğinde, 2013 yılında genç erkeklerin yüzde 29,6’sının geçici bir işte çalıştığı ve işin sona erdiğini ifade ettiğini, genç kadınların yüzde 29,6’sının ise ilk defa iş aradığını ve yüzde 22,5’inin kendi isteği ile işinden ayrıldığı belirttiğini görmekteyiz.

2012 yılında TÜİK tarafından yapılan ”Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” sonuçlarına göre eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin yüzde 60’ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre 15-24 yaş grubunda olan genç erkeklerin yüzde 25,6’sı kadınların ise yüzde 27,8’i yoksulluk sınırının altındadır. Genç erkeklerdeki yoksulluk oranı, son üç yıla göre incelendiğinde önemli bir farklılık göstermemektedir. Tarım sektöründe çalışanlarda yoksulluk oranı düşmüş, işsizlerde ise yoksulluk oranı artmıştır. Genç kadınlardaki yoksulluk oranı, işgücü dışında yer alan kadınlarda farklılık göstermemektedir. Son üç yıla göre incelendiğinde, tarım sektöründe çalışanlarda yoksulluk oranı düşmüş ve tarım-dışı sektörlerde ise dalgalanmalarla birlikte bir artış görülmektedir. Gelir türleri incelendiğinde, yetişkin nüfusun yüzde 98,6’sının en fazla sosyal transfer gelirine sahip olduğu, gençlerde ise en yaygın gelir türünün yüzde 16,8 ile yevmiye geliri olduğu görülmektedir.

Çalışma hayatı bu kapsamda mevcut iş piyasasını ve iş piyasasının temel nitelikleri de gençleri etkileyen makro hususlar arasında görülmelidir. Gençlerin nitelikli işgücü olarak çalışma hayatına dahil olması ile ekonominin büyümesi, yoksulluğun azalması ve gençlerin ekonomik olarak bağımsız bireylere dönüşmeleri arasında ilişki kurulmaktadır. Yapılan araştırmalarda, farklı okul türlerinden mezun olanların istihdama geçişte yaşadıkları farklı deneyimler ele alınmakta ve genel liseler ile meslek liseleri bu açıdan karşılaştırılmaktadır (Müller, 2005; Iannelli ve Raffe 2007). Yeterince eğitilmiş ve/veya nitelikli olmayan işgücünün ise işsizliği, yoksulluğu, sosyal güvencesizliği ve dolayısı ile sosyal dışlanmayı arttırmakta olduğu vurgulanmaktadır. ILO’nun 2010’da yayınladığı rapor, 15-24 yaş arasındaki gençlerin işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranla daha çok yükseldiğini ve gençlerin işgücü piyasasındaki durumunun düzelmesi sürecinin daha uzun sürdüğünü vurgulamaktadır (ILO, 2010). ILO’nun bir sonraki raporunda ise, genç işsizliği oranının krizin tepe noktası aşıldıktan sonra azalmadığı ve “Gelişmiş Ülkeler ve Avrupa Birliği” kategorisinde, genç işsizliği ölçümlerinin başladığı 1991’den bu yana en yüksek düzeyine ulaştığı vurgulanmaktadır.

Çalışma sosyolojisi alanındaki araştırmalar da, gençlerin küreselleşen işgücü piyasalarındaki güvencesiz konumuna işaret etmektedir. Güvencesiz ve proleterya terimlerinin birleşiminden oluşan prekarya kavramını kullanan bazı çalışmalar, yeni bir sınıf olduğu iddia edilen prekaryayı oluşturan unsurlar arasında gençlerin önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır (Standing, 2011).

Ücretli iş sahibi olmak bağımsız ve özerk olmada önemlidir. Bir yandan teknoloji yoğun üretim, diğer yandan kamunun son yıllarda istihdamdan çekilmesi, özelleştirme gibi pek çok etkenin birlikte etki ettiği iş piyasası, gençlerin deneyim yetersizliği ile birleşmekte ve ciddi bir işsizlik yaşamalarına yol açmaktadır.

İşsizlik döneminde bu deneyimi hafifletici pasif politika uygulamalarından olan işsizlik sigortası 2001 yılından bu yana Türkiye İş Kurumunca yürütülen bir uygulama olmakla birlikte genellikle gençler uygulama dışında kalmaktadır. Zira işsizlik sigortasından faydalanabilmek için kişinin işsizlik öncesi dönemde sigortalı olarak çalışması gereklidir. Gençler genellikle iş piyasasına ilk kez giren grubu oluşturdukları için sigorta kapsamı dışında kalmaktadırlar. Öte yandan, gençler için ücretli iş sahibi olmak ekonomik özgürlüğü kazanmayı garantilememektedir (ILO, 2010). Çalışan gençlerin yarısından fazlası “çalışan yoksul”dur. Bu durum gençlerin aileye olan bağımlılıklarını arttırmaktadır.

**Çalışan
gençlerin
yarısından
fazlası “çalışan
yoksul”dur.**

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımına ilişkin çalışmalar, eğitim düzeyi ile istihdam arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 30’un altındadır. Sekiz yıl eğitim alan kadınlarda bu oran yüzde 18,8 iken, genel lise mezunlarında yüzde 29,4’e, meslek lisesi mezunlarında yüzde 38,1’e ve yüksek okul mezunlarında ise yüzde 70,6’ya çıkmaktadır (Gökşen vd., 2011). Kentli genç kuşak kadınlarda işgücüne katılma oranının yükselmekte olduğunu gösteren çalışmalar (World Bank, 2009), Türkiye’de kızların ortaöğretimde okullaşmasının yükseldiğini (2010-2011 öğretim yılında orta öğretim çağındaki kızların yüzde 66’sı), fakat erkeklere göre (2010-2011 öğretim yılında yüzde 72) hala görece düşük olduğunu gösteren verilerle bir arada değerlendirildiğinde, gençlik araştırmalarında toplumsal cinsiyetin ne kadar önemli bir eksen olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim kurumlarındaki ve aile içindeki cinsiyet sosyalizasyonu, genç kızların okuldan istihdama geçişine değil de okuldan eve “geri dönüşüne” yol açabilmektedir (Çelik ve Lüküslü, 2012).

Eğitim kurumlarındaki ve aile içindeki cinsiyet sosyalizasyonu, genç kızların okuldan istihdama geçişine değil de okuldan eve “geri dönüşüne” yol açabilmektedir.

Gençlerin istihdamı denilince çoğunlukla kentte yaşayan gençler akla gelmekte ve kentsel iş piyasası dikkate alınmaktadır. Ancak kırdan yaşamakta olan gençlerin varlığı ve bu gençlerin istihdam koşulları dikkate alınmamaktadır. Kırsal alanda üretilebilecek iş olanakları, tarım sektörüne ilişkin beceri ve vasıf geliştirici çalışmalar yapılmadığından kırdan yaşayan gençlik sessiz ve görünmez gençlik olarak kalmaktadır.

GÖÇ VE GENÇLİK

Gençlik konusu tartışılırken göç genellikle yeterince dikkate alınmayan bir konu olmaktadır. Genel olarak sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve çevresel faktörlerin bir sonucu olarak göç olayı ele alınmaktadır. Ancak gençlerin istihdamları dikkate alındığında belirli örüntü gösteren göç verilerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Genç ve göç konusunu ele alabilmek için belirli örüntü gösteren ilk bulgu kentsel alanlarda gençlerin istihdamının kırsal alanla karşılaştırıldığında daha yüksek olduğudur. Kırdan kente göçün temel motivasyonu da bununla ilgili olmaktadır. 1950’lerde başlayan ve halen devam eden içgöç neticesinde Türkiye nüfusunun yüzde 75’i kentsel alanlarda yaşamaktadır. Göç, tarım politikaları ve tarımda makineleşmeye bağlı olarak değişkenlik göstermekle birlikte göçün seçici olduğu da söylenmelidir. Genel olarak en yoksullar ile düşük eğitimliler göçe ilk katılan gruplar olamamaktadırlar. Kentsel alanda yaşayabilmek için farklı imkânlar hakkında bilgi sahibi olunması ve belirli bir sermayeye sahip olunması göçe ilk katılan grup olma üzerinde etkiye sahiptir.

Kentsel alanlarda gençlerin istihdamının kırsal alanlara göre daha yüksek olması kırdan kente göçün temel motivasyonlarından biridir.

Bir insanı göç etmeye iten en önemli motivasyonun daha iyi yaşam umudu olduğu söylenebilir. Kentte iş bularak daha iyi yaşam olanağına kavuşma umudu düşük eğitimli gençlerde düşük olmakta, göç etmeleri halinde de sahip oldukları düşük eğitim ve beceri düzeyi ile kentin geçici işlerinde, düşük ücretli, güvencesiz ve çoğunlukla kayıt-dışı sektörde yer alabilmektedirler. Bu noktada cinsiyet ayrıca vurgulanması gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye yaklaşık 50 yıldan bu yana yurt dışı göçü veren bir ülkedir. Ama aynı zamanda komşu ülkelerden önemli ölçüde yabancı göçü alan bir ülkedir. Çoğunlukla geçici süre ile Türkiye’de kalan düzensiz göçmenlerin

Özellikle genç kadınlar tarafından daha otonom olabilecekleri kent hayatına geçmek için evlenerek kente göç etmek tercih edilebilmektedir.

göçmenlerin çoğunluğunun genç ve kadın olduğu izlenmektedir. Özellikle Moldova, Azerbaycan ve Gürcistan'dan gelmekte olan genç kadınlar ev işlerinde ve tekstil sektöründe yer almaktadırlar. Düzenli, düzensiz, yurt içi, yurt dışı göçün hangisi ele alınacak olursa olsun göç ile yaş ve cinsiyet ilişkisinin önemli olduğu hatırlanmalıdır. Yaşın göç örüntülerinin oluşmasında önemli olduğu ve ailenin göç kararında genç üyelerinin olmasının önemli olduğu dikkate alınmalıdır. Hem Türkiye'ye gelen hem de Türkiye'den başka ülkelere giden gençlerin ekonomik açıdan aktif dönemde, iş piyasasına dahil olmak isteyen gençlerden oluştuğu görülmektedir. İş bulmak, daha iyi eğitim, sosyal ve kültürel olanaklara ve altyapı koşullarına erişmek istemenin göçün temel motivasyonları olduğu ve bu motivasyonların en çok gençleri etkilediği bilinmektedir. Özellikle genç kadınların göç motivasyonunda ve evlenme kararlarında daha otonom olabilecekleri kent hayatını istemelerinin önemli olduğu görülmektedir (Ercan ve Rittersberger-Tılıç, 2012, Youth, Employment, and Migration, WP, IOM).

Göçün temel motivasyonlarından olan iş bulmak, daha iyi eğitim, sosyal ve kültürel olanaklara ve altyapı koşullarına erişmek istemenin en çok gençleri etkilediği bilinmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları ve 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre tüm istatistiki bölgelerde 0-24 yaş arasındaki tüm yaş gruplarında, yaş grubu nüfusu arttıkça, aldığı göç rakamı da doğru orantılı olarak artmaktadır. Ancak 25 yaşından itibaren alınan göç rakamlarında ters yönlü bir eğilim dikkati çekmektedir. ADNKS bilgilerine göre iller arasındaki yaşa göre göç istatistiklerinde göç etmiş toplam 2.122.454 kişiden (erkek 1.055.519 ve kadın 1.066.935) en kalabalık yaş grubu 20-24 yaş (toplam 422.914; erkek 192.764 ve kadın 230.150) ve 25-29 yaş gruplarıdır (toplam 302.182; erkek 152.919 ve kadın 149.263). İstatistiki bölgelerin 10'unda alınan göç rakamları içinde en yüksek rakam 20-24 yaş grubuna aittir.

İç göç, dış göç ve dışarıdan göç ve beyin göçü konularının bütünlüklü olarak ele alınması ve göçün her türünde gençlerin katılma biçimleri ve bu örüntülerin gençler üzerine etkilerinin ayrıntılı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle 2011 yılının Mart ayından itibaren, iç çatışmanın başlamasından bu yana, günden güne artan sayıda Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşı Türkiye'ye geçici koruma statüsünde göçmen olarak gelmektedir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) verilerine göre halen barınma merkezlerinde 259.078 Suriyeli bulunmaktadır (AFAD, 2015). Net sayı bilinmemekle birlikte, kampların dışında yaşayanlarla birlikte 2 milyona yaklaşan sayıda Suriyeli sığınmacı olduğu düşünülmekte ve bunlar arasında önemli bir genç grup olduğu da dikkate alınması gereken bir konu olarak varlığını sürdürmektedir. Göç nedenleri, göçün cinsiyeti ve gençler üzerine etkilerinin anlaşılması ve politika süreçlerine dahil edilmemesi iki yönlü bir yanılgı ile gençleri etkilemektedir. Hangi gençlerin neden göç ettikleri ve göçün cinsiyeti dikkate alınmadığından, göçle gelen gençlere yönelik politika geliştirilememektedir. Ayrıca göç etmeyen/edemeyen gençlerin yaşam şansları da değerlendirilememektedir. Bu kapsamda kasaba, küçük şehirler ve kırsal alanlarda yaşamaya devam eden gençler görünmez kategoriye dönüşmekte; diğer yandan göç eden gençler ise onları karşılayacak politikaların yokluğu ile yaşamaya çalışmaktadırlar.

EVLİLİK VE GENÇ NÜFUS

Evliliğin yaygın olduğu Türkiye’de evliliklerin önemli bir kısmının çocukluk veya ergenlik döneminde kurulduğu bilinmektedir. Bu dönemde evlilik, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Pekin Konferansı gibi uluslararası sözleşmelere ve konferans sonuçlarına aykırı olan bir durumdur.

Evliliğin yaygın olduğu Türkiye’de evliliklerin önemli bir kısmının çocukluk veya ergenlik döneminde kurulduğu bilinmektedir. Bu dönemde evlilik, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Pekin Konferansı gibi uluslararası sözleşmelere ve konferans sonuçlarına aykırı olan bir durumdur.

Evlilik yaşını incelemek için kullanılan yaygın göstergeler medyan evlilik yaşı ve evli nüfusun toplam nüfus içerisindeki payıdır. MERNİS’e dayalı evlilik istatistikleri resmi nikâh ile kurulmuş evliliklerle ilgili bilgileri yansıtmaktadır. Bu bilgilere dayanarak cinsiyete göre ilk defa evlenen gençlerin oranının son yıllardaki değişimi incelendiğinde, evli genç erkek ve kadınların oranının azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2005 yılında genç erkeklerin (15 - 24 yaş) yüzde 40,1’i evli iken bu oran, 2013 yılında yüzde 32,6’ya düşmüştür. Kadınlarda bu oran 2005 yılında yüzde 71,4 iken 2013 yılında yüzde 63,5’e düşmüştür. İlk defa evlenen gençlerin oranı kadınlarda, erkeklerden yaklaşık iki kat daha fazladır. Genç nüfus yasal medeni duruma göre incelendiğinde, 2013 yılında gençlerin (15 -24 yaş) yüzde 13,7’sinin evli olduğu görülmektedir. Genç erkeklerin yüzde 5,4’ü, genç kadınların ise yüzde 22,4’ü evlidir. TNSA-1993 ve TNSA-2013 arasındaki 20 yıllık dönemde ilk evlenme yaşı 2 yaş artmıştır. TÜİK evlenme ve boşanma istatistikleri 2013 verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı erkekler için 26,8 iken kadınlar için 23,6’dır. Ortalama olarak erkekler kadınlardan 3 yaş daha geç evlenmektedirler.

2013 yılı itibariyle Türkiye’de genç erkeklerin yüzde 5’i, genç kadınların ise yüzde 22’si evlidir. Ortalama olarak erkekler kadınlardan 3 yaş daha geç evlenmektedirler.

15-49 yaşlarındaki kadınların yaşa ve evlilik durumuna göre yüzde dağılımı, Türkiye 2013

Yaş	Hiç Evlenmemiş	Evli	Boşanmış	Ayrı Yaşıyor	Eşi Ölmüş	Kadın Sayısı
15-19	92,8	7,1	0,0	0,1	0,0	1.572
20-24	52,6	46,3	0,9	0,2	0,1	1.337
25-29	19,1	78,1	1,9	0,7	0,2	1.492
30-34	7,1	89,1	2,4	0,8	0,6	1.565
35-39	4,5	89,3	3,5	1,6	1,1	1.513
40-44	2,1	91,0	3,4	1,6	1,9	1.238
45-49	3,0	86,3	4,5	0,6	5,7	1.029
Toplam	27,5	68,3	2,3	0,8	1,1	9.746

TNSA, 2013, ss: 106.

Ortanca ilk evlilik yaşı lise veya üzeri eğitim almış kadınlar için 25, eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınlar için ise 19'dur.

TNSA 2013 bulgularına göre, eğitim düzeyi ve ortanca ilk evlenme yaşı arasında pozitif bir ilişki vardır. Lise ve üzeri eğitim almış kadınlar için ortanca ilk evlilik yaşı 24,6'dır, bu yaşı ortakulu tamamlamış kadınların ortanca yaşından farkı yaklaşık 4 yıl (20,8 yıl), eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınların ortanca yaşından farkı ise yaklaşık 6 yıldır (18,9 yıl). Ortanca ilk evlenme yaşı aynı zamanda hane halkı refahı ile birlikte de yükselmektedir. En yüksek refah düzeyindeki kadınlar, en düşük refah düzeyindeki kadınlardan 3,6 yıl sonra evlenmektedirler.

Yetişkin olmanın kriterlerinden biri olarak ele alınabilecek işaretlerden birisi olan evlilik ve ilişkili bir konu olarak cinsellik bir arada değerlendirilmelidir. Evlilik dışı cinsel birliktelikleri 'pek hoş' kabul etmeyen toplumsal norm ve değerler cinselliğin tabu, konuşulmaz ve evlilik hali dışında yaşanmasının güç olması genç ve evlilik konusunu incelemeyi daha da önemli hale getirmektedir. Bu dayatma bir yandan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği yönünden bakıldığında büyük bir genç grubunu dışarıda bırakırken diğer yandan erken evlenme ve erken yetişkin haline gelmeye yol açabilmektedir. Kısılan eğitim süresi, evlilik yaşını da düşürmektedir. Erken evlenme, eğitime devam etmeyen gençler ve özellikle iş piyasasına pek çok nedenle giremeyen genç kadınlar için nerede ise bir zorunluluk halini almaktadır. Diğer yandan kadın-erkek arkadaşlığı, sevgililik hali, birlikte olma, kısa süre eğitim almış gençler için pek mümkün olmamaktadır. Bu koşullar bazen gencin kendisinin tercihi, bazen aile tercihi ile evlenmesine yol açarken "öğrenme süreci" olan gençlik dönemi evlilik ile biyolojik olarak olmasa bile sosyal olarak sonlanarak başka bir statüye dönüşmektedir (Çelik ve Esin, 2012).

Ancak son yıllarda eğitimde kalma süresinin uzaması ve iş piyasasında yaşanan belirsizlikler ve artan genç işsizliği ile ilişkili şekilde evlenme yaşı yükselme eğilimine girmiştir. Gençler arasındaki evlenme oranlarının düşme eğilimi en yetkili makamın dikkatini çekmiş ve meseleyi bir problem olarak gördüğünü belirterek gençlere tavsiyede bulunmuştur. Gençlerin evlenme oranlarındaki düşme "seçicilik" ile açıklanmış ve çok seçici olmanın yaratacağı olumsuzluk "Gülistan'dan boş çıkma" olarak tarif edilmiştir. Gençlerin evlenme yaşında yükselme eğilimi, nedenlerinden arındırılarak kişisel tercih gibi gösterilmektedir. Ancak demografik, ekonomik ve eğitimle ilgili konular birlikte düşünüldüğünde önümüzdeki yıllarda evlenme yaşının daha da yükseleceğini öngörmek ve buna göre politikalar geliştirmek gerekmektedir. Evlenmenin teşvik edilmesi yerine yükselen evlilik yaşına ilişkin toplumsal normun oluşumuna katkı sunucu yaklaşımların geliştirilmesi gerektiği açıktır.

Evlenmenin teşvik edilmesi yerine yükselen evlilik yaşına ilişkin toplumsal normla uyumlu yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir.

ERGEN DOĞURGANLIĞI/CİNSEL SAĞLIK VE ÜREME SAĞLIĞI

Evliliğin yaşam döngüsü üzerindeki önemli etkilerinden biri çocuk sahibi olmaya geçişi beraberinde getirmesidir. Erken evlilikler ergen doğurganlığıyla doğrudan ilişkilidir. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin anne sağlığını iyileştirmekle ilgili hedefinde genç yaştaki annelerin sağlık risklerine daha çok maruz kaldığı ifade edilmektedir. Türkiye'de yaşa özel doğurganlık hızı yıllar itibarıyla incelendiğinde, genç kadınlardaki doğurganlık hızında düşüş görülmekte olup yetişkin kadınlarda ise dalgalanmalarla birlikte artış olduğu görülmektedir. Bu durum hem genç yaş grubunda evli kadınların payının azalması hem de evli kadınlar arasında doğurganlığın daha ileri yaşlara ertelenmesi ile ilgilidir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, dünyada her yıl 15-19 yaş arası yaklaşık 16 milyon kız çocuğunun doğum yaptığı tespit edilmiştir. 2009 yılında genç kadınların yaşa özel doğurganlık hızı binde 76,9 iken 2013 yılında ise bu oran binde 65,8'e düşmüştür.

Son yıllarda yapılan çalışmalar Türkiye de dâhil olacak şekilde tüm dünyada evlilik yaşının yükselmekte olduğunu göstermektedir⁺⁺. Ortalama ömrün uzaması, eğitimde kalınan sürenin artması ve iş piyasasında meydana gelen değişimlerle birlikte artan işsizliğin bu yükselme üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Bu durum evlilik öncesi uzun bir cinsel olgunluk dönemi olduğunu göstermektedir. Bu dönemin iyi yönetilebilmesi, ergenlerin gereksinim duyabilecekleri bilgi, hizmet ve danışmanlık hizmetlerine ulaşabilmeleri ile mümkün görülmektedir. Ancak gençlerin bu tür hizmetlere ulaşmaları önünde pek çok engel olduğu yapılan hayli fazla sayıdaki çalışmanın gösterdiği bir husustur. Cinselliğe dair toplumsal algı, toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, eğitim ve yaşanan yer gibi faktörlerin çeşitli düzeylerde engeller yarattığı kabul edilmektedir.

Evlilik yaşının yükselmesiyle evlilik öncesi uzun bir cinsel olgunluk dönemi geçirilmektedir. Bu dönemin iyi yönetilebilmesi, gençlerin gereksinim duyabilecekleri bilgi, hizmet ve danışmanlık hizmetlerine ulaşabilmeleri ile mümkündür.

1994 yılında Kahire’de gerçekleştirilen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı’nın eylem planında üreme sağlığı kavramı öne çıkmıştır. Bu eylem planı özellikle toplumların dezavantajlı kesimlerinin üreme sağlığı hizmetlerinden yararlanabilmesini bir öncelik olarak belirlemiştir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından, her yıl 11 Temmuz Dünya Nüfus Günü’nde, nüfusun önemli konularını ele alan bir tema belirlenmektedir. 2013 yılında bu tema “Ergen Gebeliği”ydi. Ülkeler arası karşılaştırılabilirliğin sağlanması açısından ergen gebeliği genel olarak, doğum sırasında 15-19 yaş arasında olan kişinin gebeliği olarak ele alınmaktadır. Ergen doğurganlık hızı, 15-19 yaş grubundaki her 1000 kadına karşılık gelen doğum sayısı olarak ifade edilmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafından orta doğurganlık varsayımı ile hesaplanan nüfus projeksiyonlarına göre 2010-2015 dönemi için ergen doğurganlık hızı en düşük olan 3 ülke Slovenya (binde 0,6), Kuzey Kore (binde 0,6) ve İsviçre (binde 1,9)’dir. Söz konusu projeksiyonlara göre Türkiye ise 199 ülke arasında ergen doğurganlık hızına göre büyükten küçüğe yapılan sıralamada 113. sıradadır.

Ergen doğurganlığı konusu, hem sağlık nedenleri, hem de sosyal nedenlerden dolayı oldukça önemlidir. Ergen annelerin yetişkin annelere göre olumsuz gebelik sonuçlarına veya annelikle ilişkili ölümlülüğe maruz kalmaları daha olasıdır. Yaşı çok genç olan annelerden doğan çocuklar daha yüksek derecede

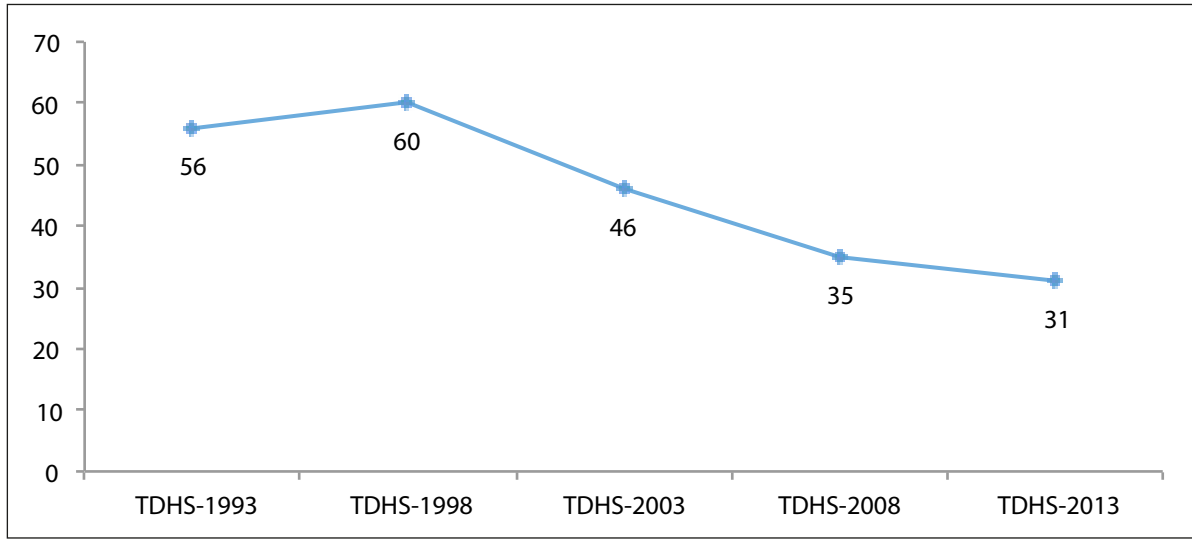
hastalık ve ölüm riski taşımaktadırlar. 20 yaş altındaki annelerin bebeklerinin ölüm oranı 20-29 yaş grubundakilere göre yüzde 50 daha fazladır. Ayrıca, erken yaşta çocuk sahibi olmak ergenlerin eğitimlerini sürdürememeleri ve iş imkânlarına erişememelerine neden olmaktadır. Türkiye’de resmi evlenme yaşının 18 olduğunun burada belirtilmesi yararlı olacaktır. TNSA-2013 sonuçlarına göre, ergen dönemde olan kadınların neredeyse yüzde 5’i çocuk doğurmaya başlamıştır. Bu yaştaki kadınların yüzde 3’ünün bir canlı doğumu olmuştur; yüzde 1’i ise araştırma tarihinde ilk çocuğuna gebedir. Ergen doğumları her yıl azalmaya devam etmektedir. TNSA-2008’den bu yana ergen dönemde doğurmaya başlayan ergen kadınların oranında bir düşüş olmuştur. Bu oran yüzde 6’dan yüzde 5’e azalmıştır.

TNSA-2008’den bu yana çocuk sahibi olmaya başlayan ergenlerin oranında sadece yüzde 1’lik bir düşüş olmuştur. Ergenlik döneminde çocuk doğurmaya başlayanların yüzdesinin, 18 yaşından sonra keskin bir şekilde arttığı görülmektedir. Çocuk doğurma davranışı 17 yaşından önce nadirdir, ancak 19 yaşındaki kadınların yüzde 16’sı anne olmuş veya ilk çocuğuna gebedir. Kırsal alanlardaki ergenlerde çocuk sahibi olma, kenttekilere göre daha sık görülen bir davranıştır (sırası ile yüzde 6 ve yüzde 4).

**Eğitim düzeyi
ile erken
yaşta çocuk sahibi
olma arasında ters
yönlü bir ilişki
vardır.**

Ergenlik döneminde çocuk sahibi olmaya başlayan kadınların yüzdesi bölgesel farklılıklar göstermektedir, Batı'da yüzde 3 olan bu oranın Güney, Orta ve Doğu'da yüzde 6 veya daha fazladır. Araştırma sonuçları eğitim düzeyi ile erken yaşta çocuk sahibi olma arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınların yüzde 17'si ergenlik döneminde çocuk doğurmaya başlarken; bu oran en az ilkokulu bitirmiş kadınlar arasında yüzde 8 düzeyindedir. Erken evlilikler refah düzeyine göre incelendiğinde, orta, düşük ve en düşük refah seviyesine sahip hanelerde yaşayan ergenlerin yüzde 6-8'inin, en yüksek refah düzeyine sahip hanelerde yaşayan ergenlerin ise yüzde 3'ünden azının çocuk doğurmaya başladığı görülmektedir.

Ergen Doğurganlık Hızı, 1993-2013

Kaynak: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları

Kapsadığı yaş aralığı dikkate alındığında genel olarak toplumun en sağlıklı, dinamik grubunun bu grup olduğuna dair genel bir kanaat mevcuttur. Diğer yandan bu yaş aralığında sağlık düzeyini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır: sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, aile ve akran etkisi, çevresel faktörler gibi etkenler bu sağlıklı olma halini etkilemektedir.

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenliği, kişinin fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden en hızlı değişim içinde olduğu, bu değişimin etkisiyle çevresindeki çok farklı faktörlerden, çok hızlı bir şekilde etkilenme ve bu etkilere karşı çok çeşitlilik içeren tepkiler gösterme eğiliminde olduğu bir süreç olarak ele almak mümkündür. Ayrıca, ergenlik dönemini, cinsel etkinlik ve istekliliğin artması nedeniyle cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların yayılımına ilişkin potansiyel tehdidin en yüksek seviyede olduğu yaş grubu olarak görmek de gerekmektedir.

Gençlerin cinsel sağlık / üreme sağlığı hizmet gereksinimlerine veya hizmetlerine erişimlerinin önünde pek çok engelin olduğu ortaya çıkmıştır. Öncelikle hizmet talep edebilmek için gerekli cesaretlendirici aile, okul ve kamu hizmetlerinin olmadığı söylenebilir. Kamu hizmetlerini sağlamaya yardımcı bir çaba olarak Sağlık Bakanlığı'nın 2007 yılındaki "Gençlik Danışmanlık Ve Sağlık Hizmet Merkezi Yönetici Rehberi" adlı dokümanda tanımlanan "Genç Dostu Sağlık Merkezi" oluşumlarından söz edilebilir. Bu merkezlerin özellikleri bu dokümanda ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Buna göre sağlık hizmetlerine ek olarak, hizmet alan hakları, doğum kontrol yöntemleri ve CYBE/HIV'den korunmak için kondom kullanımı gibi konulara ilişkin bilgilerin posterler vb. görsellerle gençlere ulaştırılması hedeflenmiştir. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu'na göre Gençlik Danışma ve Sağlık Hizmet Merkezleri, 2003 yılında faaliyete geçmiştir; 2011 yılı itibarıyla de sayıları 41'e ulaşmıştır.

Gençlerin cinsel sağlık /üreme sağlığı konularına ilişkin sorularını sorabilecekleri bir aile ortamı genellikle yoktur.

Gençlerin cinsel sağlık /üreme sağlığı konusunda düşünmelerine uygun, bu konulara ilişkin merak ve sorularını sorabilecekleri bir aile ortamı genellikle yoktur. Özellikle ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve bununla birlikte düşen eğitim düzeylerinde cinsellik ile üreme sağlığı konularının hele de cinsellik konularının konuşulması hoş karşılanmamaktadır. Bu konular yetişkinler arasında da gizli konuşulan konular olduğu için çocukluktan itibaren bu konuda konuşmak, soru sormak hatta düşünmek ‘ayıp’, ‘günah’ gibi kavramlar ile ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Böyle olunca çocukluktan ergenliğe geçen genç bu konulara ilişkin meraklarını, sorularını bastırmayı öğrenmektedir. Okul sistemi sınırlı bilgi sunabilmekte, gençlerin merak ve gereksinimleri yeterince karşılanmamaktadır. Bu konuda hizmet sunan kurumlar ise çoğunlukla kendilerine yapılan başvurularda hizmet sunmakta onun dışında talep yaratıcı çalışmaları sınırlı kalmaktadır. Bu koşullar altında gençlerin cinsel sağlık /üreme sağlığına ilişkin konulardaki bilgi kaynakları çok sınırlı hale gelmektedir. Kaynakların yokluğunda akranlar arasında yanlış veya eksik bilginin aktarımı söz konusu olmakta, bu da güvenilir bilgi edinilmesi önünde engel teşkil etmektedir. Gençlerin sadece bilgi kaynaklarına değil, hizmete erişimleri de çok sınırlıdır. Gençlerin kondom ve diğer gebeliği önleyici yöntemlere erişme gücü ve 18 yaşından küçük ya da evli olmayan gençlerin sağlık hizmetlerine mahremiyetlerini koruyamadan erişebilmesinin yarattığı sorunlar bilinmektedir (Çelik, Esin, 2012).

Gençlerin gebeliği önleyici yöntemlere erişimleri güçtür. 18 yaşından küçük ya da evli olmayan gençlerin cinsel sağlık hizmetlerine mahremiyetlerini koruyarak erişebilmesi sıkıntılıdır.

Bu eksiklik ve sınırlamalara bağlı olarak Türkiye’deki gençlerin yüzde doksanı gebelik oluşma ihtimalinin olduğu zamanı bilmemektedir. Gençlerin yüzde 92’si evli olmayan gençlere de üreme sağlığı bilgisi ve hizmetlerinin ulaştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Cinsel sağlık, üreme sağlığı ve üreme hakları; bilgi ve hizmetlere erişimde yaşanan büyük eksikliklerden dolayı engellenmektedir[§]. Özellikle de ergenler, gebeliğin önlenmesine, HIV testlerine, danışmanlık ve bakım hizmetlerine çok daha az erişebilmektedir. Özellikle LGBTİ gençlerin üreme ve cinsel sağlık hizmetlerine erişiminde sorunlar olduğu sivil toplum tarafından gündeme getirilmekte ve medyaya yansımaktadır. Türkiye’de her 10 gençten sadece biri HIV ve AIDS konusunda doğru bilgiye sahiptir (Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2007).

**Türkiye’de
her 10 gençten
sadece biri HIV ve
AIDS konusunda
doğru bilgiye
sahiptir.**

Yukarda söz edilen ergen evliliği, doğurganlığı ve üreme sağlığına yönelik bilgi ve hizmetlere erişimleri konularına ek olarak öne çıkan diğer konular tütün, alkol veya madde bağımlılığı, psikososyal sorunlar ve obezitedir. Bu konulara ilişkin mevcut istatistikler oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’na göre 15-19 yaş grubundaki her 5 genç kadından biri kilolu veya şişmandır (beden kitle indeksi >25).

KATILIM VE ÖRGÜTLEME (SİYASİ, SOSYAL KATILIM)

Gençliğin hem sosyal ve politik hayata etkin katılımı, hem de kendileriyle ilgili karar süreçlerine katılımı bakımından, birbirleriyle ilişki içinde iki düzlem öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ve özellikle de bir katılım teknolojisi olarak, etkileşimli ve gayri-merkezi yapısıyla internet iken, diğeri ise doğrudan ve katılımcı demokrasi idealini kışkırtan, sivil toplum kuruluşları ve vatandaş inisiyatiflerine etkin katılım imkânı sağlayan yönetim mekanizmasıdır. Bu bağlamda, giderek daha çok ülkede, gençlik ve bilgi toplumu stratejilerinin yönetim platformları aracılığıyla etkileşim içine sokulduğu görülmektedir. Gençlerin hayatına giderek daha çok gömülü hale gelen teknoloji, özellikle de sosyo-teknik ağ kapasitesi, onları hiç olmadıkları kadar bugünün vatandaşları haline getirmektedir. Gençler ağ üzerinde dolaşabilmekte, ağlar aracılığıyla söz alıp ve eylemde bulunabilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak da, ulusal ve ulus-üstü düzeyde bilgi toplumu politikalarının giderek gençlik politikalarıyla yakınlaştırılması bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Uçkan, 2011).

1980 sonrası yapılan 4 kapsamlı araştırmanın (1.Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında, 2. Türk Gençliği ve Katılım, 3. Türk Üniversite Gençliği Araştırması: Üniversite Gençliğinin Sosyokültürel Profili, 4. UNDP Ulusal İnsani Gelişme Raporu, Türkiye’de Gençlik) sonuçları Türkiye’de gençlerin siyasete ilgisiz olduğunu ve siyasi katılımlarının düşük olduğunu göstermektedir. Dört çalışmada da elde edilen sonuçlar gençlerin her türlü siyasal, sosyal, kültürel dernek ve gruplara üyelik katılımlarının yüzde 5’in altında olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu oran üniversite gençliği için de benzerdir. Siyasi olarak en yaygın katılım şekli “oy verme”dir ve bilindiği gibi ülkemizde oy kullanma hem bir “hak” hem de bir “yükümlülük” tür.

2012 Dernekler Daire Başkanlığı verilerine göre Türkiye’de 785 gençlik örgütü, 340 öğrenci derneği mevcut olup, toplam içindeki gençlik örgüt ve derneklerinin oranı yüzde 1,2’dir. Bu dernekler içinde gençlere yönelik hizmet veren dernek oranı ise yüzde 7,4’dür. TACSO’nun (2011) 90 STK ile yapmış olduğu çalışmanın sonunda STK’ların yüzde 17’si merkezi hükümetle, yüzde 15’i yerel yönetimlerle ilişkileri sorun olarak görmektedir. Gençlik örgütleri içinde en görünür sorunlardan finansal sorunlar, özerklik, gönüllü desteğinin yetersizliği, yasal sorunlar, yerel ve merkezi yönetimle sorunları olarak ortaya çıkmaktadır. Gençlik katılımı artıyor gibi gözükmeyle birlikte daha çok orta ve üst orta sınıfta/ kariyer odaklı bir artış olduğuna dair çeşitli tahminler yapmak olanaklı gözükmektedir.

2012 yılı itibarıyla Türkiye’de 785 gençlik örgütü, 340 öğrenci derneği mevcut olup, toplam içindeki gençlik örgüt ve derneklerinin oranı yüzde 1,2’dir.

Teknolojinin hızla gelişmesi gençlerin hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Gençlerin bilgisayar kullanımının yüzde 70,6 ve internet kullanımı yüzde 68,7 olduğu görülmektedir. İnternet kullanım oranı genç erkeklerde yüzde 80,1 iken, genç kadınlarda yüzde 57,5’tir. Aynı yaş grubundaki gençlerin bilgisayar kullanım oranı yüzde 70,6’dır. Genç erkeklerde bu oran yüzde 82 iken, genç kadınlarda yüzde 59,5’tir.

Yurtiçinde seyahate çıkmama nedenlerine göre gençlerin dağılımı incelendiğinde, maddi imkânsızlık nedeniyle seyahate çıkmama birinci sırada, iş ve öğrenim nedenlerinden kaynaklı zaman yetersizliği ikinci sıradadır ve üçüncü sırada ailevi nedenlerden kaynaklı zaman yetersizliği olduğu görülmektedir.

Bilindiği gibi ergenler ve gençler arasındaki en yaygın boş zaman etkinlikleri televizyon izlemek, müzik dinlemek (radyo dâhil), kafelerde, alışveriş merkezlerinde veya internette arkadaşlarla sohbettir. Gençlerin kitap okuma, kültürel faaliyetlere katılma, sergileri ve diğer etkinlikleri ziyaret etme veya fiziksel etkinliklerde bulunma gibi işler için harcadıkları zaman çok daha sınırlı kalmaktadır. (TACSO, 2011).

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) 2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı ile birlikte 15-29 yaş grubundakilerle ilgili olarak gerçekleştirdiği "Türkiye'de Gençlerin Profili" adlı araştırmanın sonuçlarına göre de televizyon izleme (genellikle yerli diziler, spor programları ve diğer programlar) gençlerin en yaygın boş zaman etkinliği durumundadır.

Televizyon izleme (genellikle yerli diziler, spor programları ve diğer programlar) gençlerin en yaygın boş zaman etkinliğidir.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) 2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı ile birlikte 15-29 yaş grubundakilerle ilgili olarak gerçekleştirdiği "Türkiye'de Gençlerin Profili" adlı araştırmanın sonuçlarına göre de televizyon izleme (genellikle yerli diziler, spor programları ve diğer programlar) gençlerin en yaygın boş zaman etkinliği durumundadır. Televizyon izleme yüzde 56,8 ile boş zaman etkinlikleri arasında birinci sırayı alırken bunu kitap, dergi veya gazete okuma (yüzde 40,8), sosyal medyayı kullanma (yüzde 37,2), spor (yüzde 26,9), tiyatro, sinema ve konsere gitme (yüzde 15,6) ve kafe-pastane gibi yerlerde arkadaşlarla vakit geçirme (yüzde 13,4) izlemektedir. Nüfusbilim Derneği ile UNFPA'nın 2007 yılında 15-24 yaş grubu üzerinde gerçekleştirdiği Türkiye'de Gençlerin Cinsel ve Üreme Sağlığı Araştırmasına göre gençlerin yüzde 75'i alışveriş merkezlerine gitmeyi en fazla tercih ettikleri boş zaman etkinliği olarak belirtmiştir. Sinemaya gitme (yüzde 20), konsere gitme (yüzde 24 civarı) ve bir enstrüman çalma gibi fiziksel ve zihinsel yetenekleri geliştirici tüm etkinlikler çok geride kalmaktadır. Görüldüğü kadarıyla büyük alışveriş merkezleri ergenlerin ve özellikle ailelerinin güvenli ve huzurlu buldukları, fazla para harcamadan bir araya gelebilecekleri yerler sayılmaktadır.

Gencin zamanını iyi değerlendirebilmesi, çeşitli hobiler edinebilmesi, kültürel bilinç kazanabilmesi, sanat anlayışı geliştirebilmesi, eğlenme ve kişisel yaratıcılığını açığa çıkarabilmesi için pek çok uyarana gereksinimi vardır. Diğer yandan bu dönem akran ilişkileri açısından da çok önemlidir. Bu nedenle gencin sosyal alana çıkması gereklidir. Ancak dolmuşa binmek, arkadaşlarla kafede oturmak, sinemaya gitmek, modayı izleyebilmek, toplumsal alanda bir yer ve statü edinebilmek için maddi kaynağa gereksinim vardır. Henüz para kazanamayan gencin tüketimi aile kaynağı ile ilişkili olmak zorundadır (UNDP, 2008).

Sosyal katılım önemlidir. Gencin yaşama hazırlanması, diğerleri hakkında fikir sahibi olması ve birey olabilmesi açılarından pek çok olanak barındıran önemli bir araçtır. Buna rağmen en çok ihtiyacı olan gençler, en az faydalanabilenlerdir. Bu eşitsizliklerin yeniden üretiminde önemli olmakta, ama çok daha önemli bir boyut daha sunmaktadır, bu da kendini sunma araç ve kimlikleri azalan gençlerin gerçek ya da "hayali" kimliklere daha fazla bağlanmalarıdır. Eşitsizliklerden en fazla etkilenen gençler eğitimde kısa zaman geçirmekte ve daha çok düzensiz işlere sahip olabilmektedir. Bu koşullar altında gençler ellerindeki kimlik her ne ise - Kürtlük, Türklük, Fenerbahçelilik, Alevilik gibi - bu kimliğe aidiyeti daha fazla benimsemekte ve bu kimlikten olmayanları daha büyük oranda dışlama eğilimine girmektedir (UNDP, 2008).

Düşen eğitim ve sosyal katılım düzeyleri de gençlerin kendisi gibi olmayan diğerlerini dışlamasına neden olabilmektedir. Bazen yaşanan yer küçük olduğundan, gidilebilecek alanlar çok sınırlı olduğu için sosyal alana katılma konusunda güçlükler yaşanmaktadır. Özellikle genç kadın olmak ve eğitime devam etmemek dışlanma için yeterli bir sebep olarak görülebilir.

Sosyal katılım araçları arasında da gönüllülük uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde önemi giderek daha fazla anlaşılan bir yöntemdir. Gönüllülüğün sağladığı toplumsal faydanın yanında bu faaliyetlere katılan bireylere sağladığı kazanımlar da artık hem bireyler hem de kuruluşlar tarafından daha çok dile getirilmekte, özellikle genç bireylerin kendilerini ve toplumlarını tanımları için fırsat yarattığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar gönüllü faaliyete katılan kişilerin iletişim, empati becerilerinin diğer kişilere göre daha yüksek olduğunu, gelecek konusunda daha umutlu bireyler olduklarını ortaya koymaktadır.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfının (TEGV) Gönüllülük Araştırmaları 2012 raporuna göre; Türkiye’de gençlerin gönüllü faaliyetlere katılım oranları ülke ortalamasına göre daha yüksek olmakla beraber yüzde 7,7 oranındadır. Yine aynı rapora göre erkeklerin kadınlara göre gönüllü faaliyetlere katılma oranı daha yüksektir. Gönüllülük yapan gençler haftada 4 saatten az zamanlarını bu gönüllü faaliyete ayırmaktadırlar. Gönüllü faaliyetlere katılmayanların büyük bir çoğunluğu yeterli zaman ve maddi kaynaklara sahip olmadığı için gönüllülük yapamadığını ifade etmektedir. Gönüllülük yapmayanların yaklaşık yarısı gönüllülük yapacak herhangi bir kurum bulamadığını, yüzde 40’ı kurumlara güvenmediklerini, yüzde 13’ü ise daha önce olumsuz bir deneyim yaşadığını belirtmiştir. Bu kişilerin yüzde 30’u gönüllü faaliyetlerin anlamlı bir sonuç sağladığına inanmamaktadır.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfının 2012 raporuna göre; Türkiye’de gençlerin gönüllü faaliyetlere katılım oranları ülke ortalamasına göre daha yüksek olmakla beraber yüzde 8 oranındadır.

Gönüllülüğün gönüllü faaliyetlere katılan kişiler üzerinde önemli ölçüde olumlu etkileri olduğu da görülmektedir. Gönüllülük yapan gençlerin Türkiye geneline göre daha düşük anomi duygusuna sahip oldukları, empati derecelerinin akranlarına göre daha yüksek olduğu ve bireyin tanımadıkları kişilere güven duyabilmesi anlamına gelen “genelleştirilmiş güven” düzeylerinin diğer gençlere oranla üç kat fazla olduğu ve kendilerini daha mutlu hissettikleri araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır (TOG, Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Girişimcilik Pilot Projesi Raporu, 2013).

Ekonomik olarak bağımsız olmayan bir kategori olarak siyaset genci bir vatandaş olarak görmek yerine ailenin uzantısı olarak görmeyi tercih etmekte ve gençleri siyasetten dışlamaktadır. Vatandaş olmayı deneyimledikleri en yaygın olan araç “oy kullanma” ile sınırlı gözükmektedir. Siyasette daha aktif yer alan gençler ise yine ailenin teşvik ettiği ve desteklediği gençler olabilmektedir.

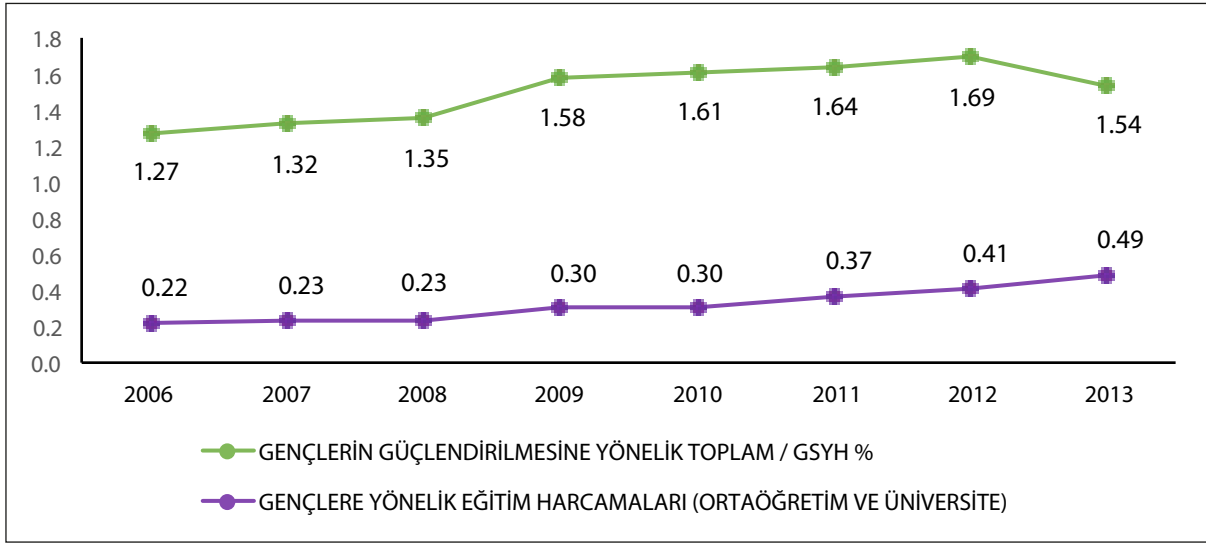
Gençlerin “pek güvenilmez”, “her an yanlış bir şeyler yapabilir”, “kanı deli akan”, “norm ve değerleri henüz tam içselleştirmemiş” oldukları varsayımı, hatta kabulü vardır.

Pek çok kişi gencin nasıl olması gerektiğine karar vermeye çalışmaktadır. Aile, yakın akrabalar, yakın çevre, okul ve öğretmenler ve diğer uzak yetişkinlerin de fikirleri vardır. Ama kimsenin aklına gençlere sormak genellikle gelmemektedir. Kendini genç hissetme ile genç olma karıştırılmaktadır, belki de aslında isteyerek böyle yaparak herkes kendine bir iktidar alanı yaratmaya çalışmaktadır. Gençlerin “pek güvenilmez”, “her an yanlış bir şeyler yapabilir”, “kanı deli akan”, “norm ve değerleri henüz tam içselleştirmemiş” oldukları varsayımı, hatta kabulü vardır. Deneyimlerinin eksik olması; diğerlerinin kendi deneyimlerini dayatmasına yol açmaktadır. Aslında ironik olan ise tüm bunların gencin iyiliği çerçevesinde haklılaştırılmaya çalışılmasıdır. Okuyup-okumayacağı, okuyacak ise ne kadar okuyacağı, okuyacağı okul türü, meslek seçimi, hangi şehirde okuyabileceği, hatta eş seçimi, aileden ayrılıp ayrılamayacağı gibi kararlar genellikle onlar adına diğerlerince verilmektedir. Ailenin yeterince iyi karar veremediğinin düşünüldüğü alanlarda ise mesela siyasi haklar ve çerçevesi gibi alanlarda da diğer yetişkinler devreye girmektedir. Seçme yaşını ne kadar düşürmek gerektiğini, genç adına yetişkinler tartışmakta, gençler iş deneyimi olmadığı için yeterince önemsenmemekte ve kronik deneyimsizlik denebilecek bir hali deneyimlemek zorunda kalmaktadırlar.

GENÇLERE YÖNELİK KAMU HARCAMALARI

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu (KAHİP) 2014 yılı Kamu Harcamaları İzleme Raporu'nu yayınladı. Rapor, kamu kaynaklarından sosyal korumaya, güvenliğe, adalete, çocuğa, gençliğe, engellilere ne kadar pay ayrıldığını göstermektedir. Veriler, Türkiye'nin toplam güvenlik harcamaları yükselirken, çocuklara ve gençlere yönelik harcamaların düşük kaldığını göstermektedir. Gençlik ile ilgili bilgi eksikliği çalışmaları çok sınırlı, bu konuda düzenli ulusal araştırmalar yapılması, veri toplanıp kamuoyu ile paylaşılması ve gençlik katılımına vurgu yapılması yararlı olacaktır.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar

Kaynak: Kamu Harcamaları İzleme Raporu, 2014

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaların GSYH'ya oranı 2010 yılında yüzde 0,30; 2013 yılında yüzde 0,49 olduğu görülmektedir. Dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olan Türkiye ekonomisi gelişirken, gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan kamu harcamaları artışının bunun gerisinde kaldığını, bir başka deyişle gençlerin bu büyümeden yeterince pay alamadıklarını söylemek mümkündür. Demografik süreci "fırsat penceresine" dönüştürebilmek için Türkiye'nin gençlerine yatırım yapması, kalkınmadan eşit pay aktarması gerekmektedir. Aksi takdirde gençlerin sayısal çokluğu bir sorun haline gelmekte ve sorumluluk bireyselleştirilerek gençlere atılmaktadır. Gençler hem bugün hem de gelecekte verimli, etkili ve katılımcı olabilmek için kamu desteğine gereksinim duymaktadır ve tüm bunlar için bütünlüklü bir gençlik politikasına gereksinim olduğu açıktır.

Demografik süreci "fırsat penceresine" dönüştürebilmek için Türkiye'nin gençlerine yatırım yapması, kalkınmadan eşit pay aktarması gerekmektedir.

SINIRLI KAMU, GÜÇLÜ AİLE

Gençler aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Ücretli işe sahip olma ya da olmama bir kriter olmaksızın aile ile yaşam sürdürülmektedir. Ailelerin ve hanelerin toplumdaki sosyal dayanışma örüntüleri içindeki rolü tartışmasız çok önemlidir ancak bu rolün gençleri nasıl etkilediği de önemli bir konu olarak ele alınmalıdır. Refah rejimlerini tanımlayan literatürde, *Akdeniz modeli* diye adlandırılan rejimde, sosyal dayanışma ağları ve ailenin rolünün, devletin refah dağıtıcı rolüne göre çok daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Akdeniz modeline benzetilen Türkiye’de de durum farklı değildir (Buğra ve Keyder, 2006). Dolayısıyla aile, genç bireyin işgücü piyasasında karşılaştığı zorluklarla (işsizlik, güvencesizlik, istikrarsız işler gibi) baş etmesini sağlayan bir kaynaktır. Bu konuda son küresel ekonomik kriz sırasında ortaya çıkan ilginç bir olgu, gelişmiş ülkelerde yetişkin çocukların eğitimlerini tamamladıktan sonra veya işsiz kaldıklarında ailelerinin yanına dönmesidir. Altı ülkede yapılan bir araştırmada (Newman, 2012), ekonomik döngülere paralel olarak hanelerin adeta “akordeon” gibi esnediği belirtilerek, yetişkin çocukların ebeveynleriyle yaşamasına en çok refah devletinin gelişmediği ülkelerde rastlanıldığı vurgulanmaktadır. Ailenin en önemli refah aracı olduğu Akdeniz Modelinde gençlerin aile evinde daha uzun süre yaşamaları ve/veya evden ayrıldıktan sonra karşılaşılan güçlükler –işsizlik, boşanma- gibi durumlarda eve geri dönüşlerin çok fazla olması nedenleri ile bu kuşak “bumerang kuşak” olarak isimlendirilmektedir (Wyn ve White, 1997). Ama bu modelde aile, üyelerini yetiştirirken ve onları korumaya çalışırken bir hayli yalıncıdır. Yakın akrabalar ve yakın çevre bu sürece dahil olsa bile, bu dahil oluş genellikle norm ve değerlerin yeniden üretiminde etkili olmaktadır. Sürekli genci diğerlerinden korumaya çalışan aile aslında bilerek ya da bu kadar olumsuz etkilediğini kesinlikle bilmeyerek gencin özerk bir kimlik ve kişilik geliştirmesi önünde engel gözükmektedir. Ekonomik olarak bağımlı oluş bağımlılık çerçevesini genişletme eğilimindedir. Ekonomik olarak bağımlı bulunduğu vakit özerk bir kimlik geliştirme güçleşmekte ve ailenin kontrol alanı genişleyebilmektedir. Bu koşullar altında gençler kendileri ve toplum için değişimi belirleyen ajanlar olamayıp ancak yeniden üretime aracı olabilmektedirler. Birey olabilme engel oluşturan bu yapı ailenin bir uzantısı olmayıdayattığı için, sadece “aile üyesi” olmaya yol açabilmektedir (Çelik, 2008).

GENÇLERİN GELECEĞE BAKIŞI

TÜİK 2013 yılında Türkiye’deki gençlik politikalarının oluşturulmasına katkı sunmak amacıyla, 15-24 yaş aralığındaki gençlerin profilini, genç nüfusun gelişimi, bedensel ve ruhsal sağlık, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir ve yoksulluk, kişisel yaşam, sosyal katılım, mutluluk, yaşam memnuniyeti ve gelecek beklentisi gibi konulara yer verdiği bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre gelecekte umutlu olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 77 iken bu oranın genç erkeklerde yüzde 83,4, genç kadınlarda ise yüzde 84,4 olduğu görülmüştür. Türkiye genelinde 2013 yılında mutlu olduğunu beyan eden bireylerin oranı yüzde 59 iken genç nüfusta bu oran yüzde 65,1 olmuştur. Genç erkeklerin yüzde 60,9’u, genç kadınların ise yüzde 69,2’si mutlu olduğunu beyan etmiştir.

Kimliğin tüketimle kurulmaya çalışıldığı son 20-30 yılda “yeni tüketim biçimleri” genci hedef kitle olarak belirlemektedir. Moda, giyim-kuşam biçimleri, müzik, teknoloji hepsi birleşerek gençliği “özgün bir hayat evresi” olarak belirlemeye çalışmaktadır. Bu belirleme homojenleştirme üzerinden yapılmakta, dolayısıyla belirlenen tarzların dışında kalmak dışlanma hissetmeye yol açabilmektedir. Gençler; etraflarından, arkadaşlarından, kısmen reklamlardan etkilenecek belirli bir imaj yaratmaya çalışmaktadırlar; “tüketim çılgını” olmamalarına rağmen. Zira tüketmek para demektir ve belirli bir grup genç için bu pek mümkün değildir.

Gençlere (18-24 yaş grubu), onları hayatta en çok neyin mutlu ettiğini sorulduğunda, yüzde 50,3’ü sağlıklı olmanın mutlu ettiğini belirtmektedir. Gençlere (18-24 yaş grubu), hayatta onları en çok kimin mutlu ettiğini sorulduğunda, yüzde 72,8’i ailelerinin mutlu ettiğini belirtmektedirler. Yukarıda veriler ışığında değerlendirilmeye çalışıldığı üzere devletin bütünlüklü bir gençlik politikasının olmaması, yüksek genç işsizliği ve gençleri içerici uygulamaların azlığı ve gençlere yönelik kamu harcamalarının sınırlılığı aileyi en önemli “refah kurumu” haline getirmekte ve gençler aileci olmaktadır.

Türkiye’de toplam nüfusun yaklaşık beşte birini gençler oluşturmaktadır. 2050 yılına kadar gençlerin nüfus içerisinde oranı azalsa da, genç insanların nüfusu artmaya devam edecektir. Ancak yukarıda alt başlıklar halinde özetlenen durumun gösterdiği gençlerin önemli güçlükleri deneyimlemekte olduklarıdır. Gençlik yaş grubuna ilişkin ayrıntılı zaman serileri içinde izlenebilecek veri eksikliği en önemli güçlüklerden birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut veriler kır-kent, kadın-erkek, doğu-batı ve benzeri farklılaşmalar ile yerel düzeyleri izlemeye olanak vermemektedir. Mevcut olmayan veya kısıtlı olan veriler ise engellilik, cinsel yönelim, üreme ve cinsel sağlık hizmetlerine ulaşım, boş vakit, kültürel etkinlikler, siyaset ve sivil topluma katılım gibi, genci okul ve iş konularından öte birey olarak tanımlayan konulardadır. Ayrıca 14-24 yaş grubunu homojen bir grup olarak değerlendirmektense, içinde oldukça farklı fizyolojik, psikolojik ve hukuki statülerdeki kişileri barındırdığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Örneğin 18 yaş ve üzeri kişiler kanunen yetişkin olarak tanımlanmakta ve vatandaşlığın tüm yükümlülük ve haklarına tabiidir; bu da bu grubu 18 yaşından küçük olanlardan ayırmaktadır. Gençlik içindeki bu iki temel yaş grubu için geliştirilecek politika ve öneriler bir grubu birey/vatandaş olarak dikkate almak durumundayken, diğer grubu çocuk olarak değerlendirmeli, haklarını bunun üzerinden tanımlamalıdır.

Genci okul ve iş konularından öte birey olarak tanımlayan veriler ya mevcut değildir ya da çok kısıtlıdır.

Bu durumla ilgili diğer güçlük ise mevcut ulusal gençlik politikasının kendine uygulamada yer bulamamasıdır. Ulusal gençlik politikasını geliştirebilmek, öncelikli alanları belirleyebilmek ve hedef kitleleri netleştirebilmek ve önceliklendirmelerin yapılabilmesi için böylesi güncel ve zamana bağlı değişikliklerin izlenebildiği veri setlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Buradan hareketle de bütünlüklü, kapsayıcı, tutarlı bir gençlik politikasının oluşturulması gerekmektedir. Bunun için yapılması gereken ilk iş gençlere ilişkin geçerli, güvenilir, izlenebilir ve karşılaştırılabilir verinin sağlanmasıdır. Bu amaçla nitel ve nicel araştırmaların yapılmasına ve veriye dayalı politika geliştirilmesine gereksinim vardır. Ayrıca özellikle yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde gençlerce oluşturulan örgütlenmelerin ve iletişim ağlarının politika geliştirirken aktif katkılarının sağlanması önemli olacaktır.

Genç denilince çoğunlukla “erkek”, “öğrenci” ve “sağlıklı/dinamik” bir grubun akla geliyor olması gencin engellisini, kadını ve öğrenci olmayanlarını dışarda bırakma eğilimini üretmektedir. Buradan hareketle gençliğe yönelik homojen bir kategori yerine heterojenliğe açık farklı “gençlik hallerini” dikkate alan modüler yaklaşımlar geliştirilmesi de önemli bir konu olmaktadır. Yine genç denilince “kentsel alanda” yaşayan gençlerin öncelikle akla geliyor olması küçük şehirlerde, kasabalarda ve kırsal alanlarda yaşayan gençlerin görünürlüklerini engellemektedir. Bu durum eğitim, iş piyasası ve cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilememelerine yol açmaktadır. ,

Gençleri homojen bir kategori yerine heterojenliğe açık farklı “gençlik hallerini” dikkate alan yaklaşımlar ile ele almak gereklidir.

Yine gençlerin eğitimi, istihdamı, eğitim ile iş piyasası arasındaki bağ ve ekonomik olarak aileye olan bağımlılıkları da gençleri etkileyen önemli konular olmaktadır. Sınırlı sayıdaki gençlik çalışmalarının yetişkin bakış açısı ile yapılıyor olması ve gençlerin bu süreçlere katılımlarının sınırlı olması da önemli güçlüklerden neden olmaktadır.

**Her beş
gençten
birisi
işsizdir.**

Her beş gençten birisi işsizdir. İşsizlik eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır. Artış kadınlarda daha belirgindir. İş bulmaları halinde de genellikle düşük ücretli, güvencesiz işlerde çalışan gençlerin “çalışan yoksul” olma durumları giderek yaygınlaşmaktadır. Eğitimin hem yaygınlığına hem de kalitesine ilişkin güçlükler devam etmektedir. Eğitimden kopma ve ne eğitimde ne de iş piyasasında olmama oranları yüksektir. Yaşam şansı üzerinde ailenin sosyo-ekonomik düzeyi belirleyici olmakta bu da yoksulluğun nesilden nesile aktarılma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Son yıllarda eğitime aile katkısını inceleyen çalışmalar OECD ülkeleri içinde eğitime ilişkin en yüksek aile katkısının Türkiye’de olduğunu

göstermektedir. Bu durum gençlere yönelik kamu harcamalarının oranında da izlenmektedir. Bunun toplumsal eşitsizlikleri artırıcı olduğu yani kamu yerine özel harcamaların aile tarafından yapıldığı durumlarda geliri yüksek olan ailelerin daha fazla harcadığı, düşük ailelerin ise daha az ya da hiç harcamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu da toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmektedir. Bu nedenle eğitimin kalitesi ve eğitime ilişkin kamunun harcadığı payın arttırılmasının toplumsal eşitsizlikleri azaltıcı etkisi olacaktır. Bu iki temel hususta etkili politikalar üretilmediği için eğitim toplumsal eşitsizlikleri yeniden üreten en önemli araç haline gelmekte ve eşitsizliklerin nesilden nesile aktarılma potansiyelini güçlendirmektedir.

Uzun süreli işsizliğin en yaygın olduğu grup üniversite ve meslek lisesi mezunlarında görülmektedir (yüzde 29). Bu grubu yüksekokul ve fakülte mezunları izlemekte olup, en düşük işsizlik oranı ise okur-yazar olmayan grupta karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise vasıfsız işgücünün her işte ve her koşulda çalışmaya rıza göstermesidir. Bir ülkenin ulusal, sosyal ve ekonomik kalkınması için yüksek eğitim bir “lüks” olarak değil bir gereklilik olarak görülmek zorundadır. Ancak eğitilmiş gençlerin istenen katkıları sağlayabilmesi eğitimin karşılığının sağlanması ile mümkün olabilecektir. Bu nedenle gençlerde “boşuna mı okuduk” algısının gelişmesi oldukça zararlı sonuçlar üretecektir. İki ulusal kaynakların heba edilmesine ilişkindir. İkincisi işsizlik gençlerin yaşadıkları toplumun bir üyesi olarak hissedebilecekleri en üretken oldukları dönemde üretimin dışında kalmalarına ve sisteme olan inançlarının zayıflamasına neden olacaktır. Bu sonuç ise telafisi çok zor sonuçlar üretecektir. Tüm bu sorunlara rağmen Türkiye’de gençlik strateji ve politikaları gençlerin aktif katılımı ile hazırlanmamaktadır. Tüm süreçlere gençlerin katılımının sağlanması da çok önemli görülmelidir.

**Eğitimden
kopma ve ne
eğitimde ne de iş
piyasasında
olmama oranları
yüksektir.**

Eğitimin kalitesi ve eğitime ilişkin kamunun harcadığı payın arttırılmasının toplumsal eşitsizlikleri azaltıcı etkisi olacaktır.

Toplumsal cinsiyete bağlı eşitsizlikler genç kadınları etkilemekte, eğitimden çalışma hayatına genişleyen yelpazede yaşam şanslarını düşürmektedir. Genç kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları güçlükler iş piyasasının temel niteliği ile yakın ilişki içindedir. Küçük işletmelerin yaygınlığı ve bu işletmelerin genç kadın işgücü için talep edilebilir sosyal iklimi yaratmaması, iş yeri tacizleri, çalışma saatleri, çocuk bakım hizmetleri gibi niteliklerinin olmaması nedenleri ile kadın işgücünü artırma yönünde oldukça etkisiz kalınmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği raporlarının gösterdiği üzere Türkiye 131 ülke içinde 126. sırada yer almaktadır. Genç kadınların işsizlik süresi tüm eğitim düzeyleri dikkate alındığında erkeklerden daha uzundur. Genç kadınların çalışma hayatına daha fazla katılması ekonomiyi güçlendirecektir. Kadınların çalışma hayatına katılması ile birlikte bazı kadın işlerinin piyasalaşması mümkün olacaktır. Bu da ekonomik bağımlılık oranlarını düşürecek, yeni iş kollarının gelişmesine katkı sunacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde atılacak önemli bir adım olacaktır. Zira eğitim düzeyi düştükçe kadınlar kendilerini ‘işsiz’ olarak bile tanımlayamamaktadırlar. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini üreten en önemli yaklaşımdır.

**Toplumsal
cinsiyet eşitliği
raporlarına göre
Türkiye 131 ülke
içinde 126. sırada yer
almaktadır.**

Eğitimde kalınan sürenin uzaması, iş piyasasında belirsizlik ve işsizliğin yüksek olması, ortalama yaşam süresinin uzaması gibi nedenler evlenme yaşını yükseltmektedir. Yükselen evlenme yaşına bağlı olarak evli olmayan gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusundaki gereksinimleri önemli bir konu olarak görülmelidir.

Eğitim kurumlarının gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlık bilgisi açığını kapatabilecek nitelikte olmaması, ayrıca eğitim hayatı dışında önemli bir gençlik grubun varoluşu konuyu çok boyutlu ele almayı gerektirmektedir. Bunun yanı sıra örgün ve yaygın eğitim müfredatında cinsel sağlık ve üreme sağlığına, özellikle ergen sağlığına, gençlerin yaşlarına uygun ve yeterli düzeyde yer verilmesi oldukça önemlidir.

Örgün ve yaygın eğitim müfredatında cinsel sağlık ve üreme sağlığına, özellikle ergen sağlığına, gençlerin yaşlarına uygun ve yeterli düzeyde yer verilmesi oldukça önemlidir.

Cinsel sağlık ve üreme sağlığının gençlik açısından önemine rağmen bu alanlardaki bilgi ağırlıklı olarak sağlık perspektifinden gelmekte, sosyo-demografik olarak eksik kalmaktadır. Bir başka deyişle, ulusal ve uluslararası düzeyde toplanmış istatistiklerin yanı sıra bu alanlarda derinlemesine ve niteliksel çalışmalara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla cinsel kimlik, cinsel yönelim, seks işçiliği, cinsel eğitim ve üreme sağlığı gibi konulara gençlik araştırmalarında ve gençliğe yönelik politika geliştirilmesinde özel önem verilmesi gerekmektedir.

Cinsel kimlik, cinsel yönelim, seks işçiliği, cinsel eğitim ve üreme sağlığı gibi konulara gençlik araştırmalarında ve gençliğe yönelik politika geliştirilmesinde özel önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine ulaşımında var olan toplumsal norm, değer ve namus anlayışlarından ileri gelen kısıtlamalar bulunmaktadır. Özellikle genç kadınların gebeliği önleyici yöntemler konusunda bilgi ve hizmetlere, kürtaj hizmetlerine ve jinekolojik muayeneye erişimleri toplumsal tabular nedeniyle zorlaşmaktadır. Gençlerin ulaşımı hâlihazırda zor olabilirken, cinsel yönelim veya seks işçiliği bu hizmetlere ulaşımında daha da büyük güçlüklerle yol açabilmektedir. Söz konusu gençler sadece sağlık açısından değil, eğitim, istihdam ve barınma gibi alanlarda da ayrımcılıkla karşı karşıya kalabilmektedirler. Genç Dostu Sağlık Merkezlerinin hizmetlerinin bu tarz mağdur grupların sağlık ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde geliştirilmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2008). "Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?" Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 5.1:1-10.
- Abadan, N. (1961). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri: Ankara Yükseköğrenim Gençliği Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2015). Barınma Merkezlerinde Son Durum. <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848> Son erişim tarihi: 12 Mayıs 2015.
- Alemdaroğlu, A., (2010). Knowing Your Place: Inequalities, Subjectivities and Youth in Turkey. Yayımlanmamış Doktora Tezi. University of Cambridge.
- Bianet, 2015. İnfografik Rapor: Kamu Harcamalarında "Güvenlik" Artıyor. <http://www.bianet.org/bianet/toplum/159548-infografik-rapor-kamu-harcamalarinda-guvenlik-artiyor>. Son erişim tarihi: 11 Mayıs 2015
- Blackman, S., (2005). Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. Journal of Youth Studies, 8(1), 1-20.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N. ve İ. Üstün., (2011). Boşuna mı Okuduk? Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Brooks, R. (2007). Transitions from Education To Work in The Twenty First Century. International Journal of Lifelong Education, 26(5), 491-493.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2006). “The Turkish Welfare Regime in Transformation”. Journal of European Social Policy, 16, 211-228.
- Chisholm, L. (2006). European Youth Research: Development, Debates, Demands. New Directions for Child and Adolescent Development, 11, 11-21.
- Cloward, R., & Ohlin, L. (1960). Delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs. New York, NY: Free Press.
- Cohen, A. (1955). Delinquent boys: The culture of the gang. New York, NY: Free Press.
- Corrigan, P. (1979). Schooling the smash street kids. London, UK: MacMillan.
- Çelik, K. (2008). “My State is my father: youth unemployment experiences under the weak state welfare”. Journal of Youth Studies Vol. 11, No. 4, August 2008, pp.429-444.
- Çelik, K., Esin, A. (2012). “The non-use of services: adolescents and sexual health provision in Ankara, Turkey”. Journal of Children's Services. Vol. 7 No. 3, pp. 201-212
- Çelik, K. ve Lüküslü, D. (2012). Spotlighting a Silent Category of Young Females: The Life Experiences of ‘House Girls’ in Turkey. Youth & Society, 44 (1), 28-48.
- Demir, İ. (2012). The Development and Current State of Youth Research in Turkey: An Overview. Young 20, (1), 89-114.
- Ercan, Hakan; Rittersberger-Tılıç, Helga, 2012, Youth , Employment, and Migration, Working Paper, IOM, Ankara.
- Eryüksel, G., (1987). Ergenlerin Kimlik Statülerinin İncelenmesine Yönelik Kesitsel Bir Çalışma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Eurofound (2012). NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2012). Towards a job-rich recovery. COM (2012) 173 final, Brussels.
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0173: FIN:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0173:FIN:EN:PDF). Son Erişim Tarihi: 31 Aralık 2014.

Değirmencioğlu, S. ve Acar, H. (2006). Institutional Analysis of Youth Participation, Inclusion and Empowerment in Turkey. Unpublished report presented to World Bank Turkey Branch.

Fornas, J. ve Bolin, G. (1995). Youth Culture in Late Modernity. Sage, Londra.

France, A. (2007). Understanding Youth in Late Modernity. Open University Press.

Gizir, C. A. ve Aydın, G. (2009). Protective Factors Contributing to the Academic Resilience of Students Living in Poverty in Turkey. Professional School Counseling, 13(1), 38–40.

Gökşen, F., D. Yüksek, A. Alniaçık, ve Ü. Zenginobuz. (2011). Kız Meslek Liseleri Üzerine Kapsamlı Değerlendirme Notu. Koç Üniversitesi Sosyal Politika Merkezi, İstanbul.

Gundert, S. ve K. U. Mayer. (2012). Gender Segregation in Training and Social Mobility of Women in West Germany. European Sociological Review, 28, 1, 59-81.

Hall, S., & Jefferson, T. (Eds.). (1976). Resistance through Rituals. London, UK: Hutchinson.

Hall, T., Coffey, A. and Williamson, H. (1999). "Self, Space and Place: Youth Identities and Citizenship". British Journal of Sociology of Education, 20, pp. 501-513.

Hebdige, D. (1979). Subculture: The meaning of style. London, UK: Methuen.

Iannelli, C. ve D. (2007). Raffe. Vocational Upper-Secondary Education and the Transition from School. European Sociological Review 23, 1, 49-63.

ILO (2010). Global Employment Trends for Youth.

ILO (2014). Global Employment Trends 2014. Geneva: ILO.

Jones, G., and Wallace, C. (1992). Youth, Family and Citizenship. Milton Keynes: Open University Press.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Sex roles, value of children and fertility in Turkey. Ç. Kağıtçıbaşı der, Sex roles, family and community in Turkey, ss.151-180. Indiana University Press, Bloomington.

Kentel, Ferhat. "Türkiye' de genç olmak: Konformizm ya da siyasetin yeniden inşası." Birikim Dergisi 196 (2005).

Kılıç, Y. (2014). Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede (NEİY) Yer Alan Gençler. Eğitim ve Bilim, Cilt 39, Sayı 175, ss: 121-135.

Kongar, E. (1983). Demokrasi ve Kültür. İstanbul: Hil Yayınları.

Lüküslü, D. (2009). Türkiye'de "Gençlik Miti":1980 Sonrası Türkiye Gençliği. İletişim Yayınları, İstanbul.

Mannheim, K. (1952). The problem of generations. Essays on the Sociology of Knowledge. London: Routledge&Kegan Poul.

Marshall, T. H. (1950). Citizenship and Social Class. Cambridge University Press.

Müller, S. (2005). Education and Youth Integration into European Labour Markets. International Journal of Comparative Sociology, 46,5-6, 461-485.

Newman, K. (2012). The Accordion Family: Boomerang Kids, Anxious Parents, and the Private Toll of Global Competition. Beacon Press, New York.

- Neyzi, L. (2001). Object or Subject? The Paradox of Youth in Turkey. *International Middle East Studies* 33 (3), 411-432.
- Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2007). 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması. Ankara.
- OECD (2013) Education at a Glance 2013. Son Erişim Tarihi: 3 Ocak 015, www.oecd.org/edu/eag.htm
- Özdemir, Y. (2009). Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusunun Kültür ve Aile Bağlamında İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Resmî Gazete (2013). 27 Ocak 2013 Pazar, Sayı: 28541.
- Robbins, D., & Cohen, P. (1978). *Knuckle sandwich*. Harmondsworth, UK: Penguin.
- Uçkan, Özgür. (2011). "Gençlik, Bilgi Toplumu, Yönetişim, Sansür ve Türkiye. Katılımın" e-hali" <http://ekitap.alternatifbilisim.org/files/katilimin-e-hali.pdf>
- Smyth, E. (2005). Gender Differentiation and Early Labour Market Integration across Europe. *European Societies*, 7, 3, 451-479.
- Standing, G., (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. Londra: Bloomsbury.
- TASCO, 2011, www.tacso.org
- Taylor, R. ve Oskay, G. (1995). Identity Formation in Turkish and American Late Adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26(1), 8–22.
- Terzi, Ş. (2008). The Relations Between Resilience and Internal Protective Factors in University Students. *Hacettepe University Journal of Education*, 35, 297–306.
- TOG, (2013). Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Girişimcilik Pilot Projesi Raporu.
- TÜİK (2015) Dünya Nüfus Günü, 2014. <http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15975> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015) Dünya Nüfus Günü, 2013 <http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13663> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015) İstatistiklerle Gençlik, 2013 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16055> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015) Dünya Nüfus Günü, 2014. <http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15975> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015) Dünya Nüfus Günü, 2013 <http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13663> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015) İstatistiklerle Gençlik, 2013 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16055> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015
- TÜİK (2015). Cinsiyet ve eğitim seviyesine göre yükseköğretimde öğrenci sayıları, Yükseköğretim İstatistikleri 2013-2014. Son erişim tarihi: 7 Mayıs 2015.
- UNDP, (2008). Türkiye'de Gençlik: insani Gelişme Raporu: Türkiye. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye, Ankara.
- UNFPA ve NBD (2007) Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması, UNFPA ve Nüfusbilim Derneği http://www.nd.org.tr/custom/odesismc/GA_rapor_TR.pdf

UNFPA ve NBD (2013) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları. Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde niteliksel bir araştırma, UNFPA ve Nüfusbilimler Derneği , Kasım 2013

UNFPA (2015). Ergenler ve Gençler. <http://www.unfpa.org.tr/v2/pages/ergenler-ve-gencler.php> Son Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2015

Wyn, J. Ve White, R. (1997). Rethinking Youth. London: Sage.

Whyte, W. F. (1955). Street corner society: The social structure of an Italian slum. London, UK: University of Chicago Press.

Willis, P. (1977). Learning to labour. Aldershot, UK: Saxon House.

World Bank (2009). Female Labor Force Participation in Turkey. Trends, Determinants and Policy Framework. Dünya Bankası, Ankara.

World Bank (2012). World Development Report 2012: Gender Equality and Development. Dünya Bankası, Washington, DC.

Yıldırım, A. (1997). Gender Role Influences in Turkish Adolescents Self Identity. Adolescence, 32(125), 217–31.

Young, J. (1971). The drugtakers: The social meaning of drug use. London, UK: Paladin.

Yüksel Kaptanoğlu, İ., Ergöçmen, B. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15(2): 128-161.

GENÇ
NÜFUSA
GENEL BİR BAKIŞ